

Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus

Teresa Haukkala (toim.)

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
Tiivistelmä	4
Summary	5
1 Johdanto	6
1.1 Monipaikkaisuus ilmiönä	6
1.2 Monipaikkaisuuden käsitteet	8
2 Monipaikkaisuuden muodot ja yleisyys	11
2.1 Erilaiset monipaikkaiset	11
2.2 Monipaikkaisuuden yleisyys	13
3 Monipaikkainen asuminen ja vapaa-aika	17
3.1 Ilmiön yleisyys	17
3.2 Muutostekijöitä	22
3.3 Haasteita	23
4 Monipaikkainen työ	25
4.1 Ilmiön laajuus	25
4.2 Muutostekijöitä	28
4.3 Haasteita	29
5 Monipaikkainen identiteetti	31
5.1 Ilmiön laajuus	31
5.2 Muutostekijöitä	34
5.3 Haasteita	35
6 Monipaikkaisuuden tulevaisuus	36
6.1 Monipaikkaisuus uuden yhteiskuntavaiheen ilmentymänä	36
6.2 Monipaikkaisuus vuonna 2020 – tulevaisuuskuvia ja kehityssuuntia	37
6.3 Monipaikkaisuuden heikot signaalit ja mustat joutsenet	39
7 Yhteenveto ja johtopäätökset	41
Lähteet ja kirjallisuus	44
www -sivustot	52
Muut	53
Liite 1	54

Esipuhe

Sitran Maamerkit-ohjelman tavoite on lisätä suomalaisten uudistuvasta maaseudusta saamaa hyvinvointia sekä vahvistaa maaseudun merkitystä kestäväan kehitykseen tähtäävien liiketaloudellisten ja yhteiskunnallisten toimintamallien kehittämisessä.

Yhtenä keskeisenä tarkasteltavana teemana on nostettu esiin monipaikkaisuuden ilmiö ja sen tarjoamat mahdollisuudet ja tuomat haasteet. Maaseudun uusi hyvinvointi edellyttää käsitteiden ja käsitysten tuulettamista ja uudelleenajattelua. Tämä puolestaan tarkoittaa koko suomalaisten maaseutusuhteen muuttumista. Pohdittaessa maaseudun tulevaisuutta voitaisiin painopistettä siirtää ajattelussa maaseudun nykyisistä asukkaista tulevaisuuden suomalaisiin, aluelähtöisyydestä ihmiskeskeisyyteen, tarjonnasta kysyntään, ja etäratkaisuihin lähiratkaisuihin. Paikkaan sitoutuneisuuden sijasta voitaisiin puhua enemmän monipaikkaisuudesta. Maaseutu ei ole vain paikka, se on maisema, myös mielen maisema.

Keskeisenä lähtökohtana uudessa maaseutuajattelussa ja maaseutuhyvinvoinnin luomisessa on yksilöllisten erojen huomioiminen: jokaisen suomalaisen maaseutusuhde ja maaseudun "hyvinvointiresepti" on erilainen. Ehdoton edellytys tulevaisuuden maaseutuun kytkeytyvässä monipaikkaisuudessa on kestävä kehityksen mukaan toimiminen. Tavoitteena on siten kestävä monipaikkaisuus.

Monipaikkaisuus ei kuitenkaan ole sidoksissa vain maaseutuun, vaan se liittyy ihmisten yksilölliseen hyvinvointireseptiin. Monipaikkaisuus maaseudulla on vain yksi osa monipaikkaisuutta ja liikkuvaa elämäntapaa.

Eeva Hellström

Johtaja

Maamerkit-ohjelma

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Tiivistelmä

Monipaikkaisuus on ilmiönä ajankohtainen ja globaali. Monipaikkaisuus on ihmisten jokapäiväisiä elinympäristöjä yhä useammin leimaavan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuus. Se koostuu eri paikoissa tapahtuvasta liikkumisesta, palveluista, työstä, harrastuksista, kokemuksista ja asumisesta. Monipaikkaisuus on myös elämäntapa, kulttuuri ja jokapäiväisten rutiinien rakenne. Fyysisen monipaikkaisuuden lisäksi virtuaalinen ympäristö on nousemassa mukaan keskusteluun.

Tämä raportti tarjoaa aineksia kokonaisvaltaisen käsityksen muodostamiseen monipaikkaisuuden ilmiöstä. Raportti perustuu Pöyryn ja Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Sitran toimeksiantojen pohjalta tekemiin raportteihin sekä Sitran helmikuussa 2011 tekemän Maamerkit-barometrin kyselyn tuloksiin. Raportti pohtii, mitä konkreettisesti tarkoittaa se, että asumme, teemme työtä, vietämme vapaa-aikaa ja olemme vuorovaikutuksessa muiden kanssa yhden paikan lisäksi useammassa paikassa ja paikkojen yhdistelmissä. Mitä mahdollisuuksia ja haasteita se tarkoittaa 2020-luvun Suomelle?

Monipaikkaisuus voi olla vapaaehtoista/etuoikeutettua, kuten esimerkiksi vapaa-ajan asuminen, tai pakotettua, kuten esimerkiksi avioerolasten liikkuminen eri kotien välillä. Suomessa suurin monipaikkaisten ryhmä on identiteetiltään monipaikkaiset, eli henkilöt, jotka kokevat olevansa identiteetiltään sekä maalaisia että kaupunkilaisia. Monipaikkaisuudessa esiin nouseekin kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen tarve ja mahdollisuudet.

Monipaikkaisuuteen liittyy erilaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ongelmia sekä useita kestävyysaasteita. Esimerkiksi taloudellisen kestävyuden haasteeksi muodostuu, onko Suomella varaa monipaikkaisuuteen, ja kuinka se toteutuisi kustannustehokkaasti. Ekologisen kestävyuden haaste puolestaan on, lisääntyvätkö liikkuminen, asumisen hiilijalanjälki ja vapaa-ajan asuntojen jätevesikuormitus. Kestävyuden lisäksi monipaikkaisuuden haasteet liittyvät muun muassa etätyön pelisääntöihin ja palvelujen saatavuuteen.

Monipaikkaisuus-ilmiön kehitys tulevaisuudessa on vahvasti sidoksissa taloudellisen tilanteen kehitykseen. Myös informaatioteknologialla on suuri merkitys monipaikkaisuuteen liittyvien haasteiden ratkaisemisessa. Monipaikkaisuus on myös mahdollisuus. Ehkä haastavin, mutta samalla hedelmällisin kysymys liittyy siihen, kuinka tulevaisuuden Suomessa kyetään yhdistämään kaupunkiympäristön ja tiheän asutuksen taloudellinen aktiivisuus, virikkeellisyys, rikas vuorovaikutus, monimuotoisuus ja luovuus maaseudun rauhaan, väljyyteen ja luonnonläheisyyteen. Jos tässä onnistutaan, Suomella voi olla ainutlaatuinen kansainvälinen kilpailuvallti.

Summary

As a phenomenon, multi-locality is both topical and global. Multi-locality refers to the several significant locations that are an increasingly frequent characteristic of the daily living environments of people, and to the movement between these locations. It consists of movement, services, work, hobbies, experiences and living all taking in place in various locations. Multi-locality is also a way of life, culture and structure for everyday routines. In addition to physical multi-locality, the virtual environment is entering the debate.

This report offers tools for forming a comprehensive understanding of the phenomena of multi-locality. The report is based on Sitra-commissioned reports drawn up by Pöyry and the University of Turku's Finland Futures Research Centre as well as Sitra's Landmarks Barometer survey carried out in February 2011. The report considers the concrete meaning of saying that we live, work, spend our leisure time and interact with others in more than one location and combinations of locations. What opportunities and challenges does this present for Finland in the 2020s?

Multi-locality can be voluntary/privileged, such as holiday homes, or forced, such as the moving between different homes necessary for children from divorced families. In Finland, the largest group of multi-local people are those whose identity is multi-local, that is to say, the people who feel their identity is both rural and urban. In multi-locality, the need and opportunities for interaction between cities and the countryside are highlighted.

Various social and cultural problems and challenges to sustainability are linked with multi-locality. For example, the question whether Finland can afford multi-locality and how it could be realised in a cost-effective way presents a challenge for economic sustainability. Challenges for ecological sustainability include the possible increase of movement, the carbon footprint of living and wastewater load of holiday homes. In addition to sustainability, challenges presented by multi-locality include the rules of distance work and availability of services.

The future development of the multi-locality phenomenon is strongly linked with the development of the economic situation. Information technology also plays a major role in tackling the challenges presented by multi-locality. Multi-locality is also an opportunity. Maybe the most challenging but simultaneously the most fruitful question is related to how the Finland of the future will manage to combine the economic activity, inspiration, rich interaction, diversity and creativity that comes with an urban environment and high population density with the quiet, space and proximity to nature that the countryside offers. If we succeed in this, Finland may possess a unique international competitive edge.

---

1 Johdanto

1.1 Monipaikkaisuus ilmiönä

Paikan käsite liittyy toimintojen suorittamiseen tietyssä paikassa ja tietyssä ajassa. Arjen toimintoja, kuten asumista, työntekoa, tuotantoa, kuluttamista, vapaa-ajan viettoa, palvelujen tarjoamista ja käyttöä, liikkumista ja vuorovaikutusta tehdään eri paikoissa ja eri aikoina. Esimerkiksi ajasta riippumaton työ on itse asiassa monessa ajassa ja paikassa suoritettua työtä.

Ilmiönä monipaikkaisuus on kiinnostava ja ajankohtainen. Se koostuu eri paikoissa tapahtuvasta liikkumisesta, palveluista, työstä, harrastuksista, kokemuksista ja asumisesta. Monipaikkaisuuden käsite voidaan tiivistää siten, että ihmisten elinympäristöjä leimaavat yhä vahvemmin useat merkitykselliset paikat sekä liikkuminen niiden välillä. Tästä seuraa uudenlaisten paikkaidentiteettien ja yhteisöllisten roolien syntymistä – ihmisten suhdetta ”paikkaan” käsitteellistetään uudelleen ja ”välitilan maantiede” korostuu.

Monipaikkaisuuden ja välitilan maantieteen muotoja ovat muun muassa vapaa-ajan asuminen, kaupungissa sijaitseva ”työkämppä”, kaupungissa sijaitseva ”kesämökki”, eroperheiden lapset, kotipaikkaan palautuvat juuret sekä harrastusympäristö. Näistä seuraa haasteita muun muassa palveluissa (kuntarajat ylittävät palvelut, verotuskäytännöt, monipaikka-asujien osallistaminen), logistiikassa (tie- ja tietoliikenne, jätekuljetus), ekotehokkuudessa (hiilijalanjälki, puhdas energia), kulttuurissa ja sosiaalisessa todellisuudessa (yhteisöllisyyden muutokset, kulttuuriset törmäykset, arvomuutokset), paradigmoissa (alueellinen erilaistaminen, palveluiden tasa-arvoisuus) sekä tiedollisuudessa (ilmiön edistäjät ja vaikutukset).

Monipaikkaisuus on myös globaali ilmiö. Esimerkiksi yhdysvaltalaiset ovat perinteisesti vaihtaneet asuinpaikkaansa työn, opiskelujen, armeijan tai perhesyiden perässä. Väestön liikkuvuus on aina ollut runsasta Yhdysvalloissa, ja sitä on pidetty keskeisenä kilpailukykytekijänä. Viime vuosina talouden taantuma ja väestön ikääntyminen ovat kuitenkin vähentäneet liikkuvuutta, ja tällä hetkellä keskustelua käydään erityisesti sen vaikutuksista. Toisaalta myös etätöiden tekeminen lisääntyy Yhdysvalloissa jatkuvasti ja omalta osaltaan vähentää työn perässä liikkumista. Vaikkakin fyysinen liikkuvuus on laskenut, niin ihmisten henkinen monipaikkaisuus on lisääntynyt. Esimerkiksi virtuaaliset yhteisöt, sosiaalinen media, etätö ja online-opiskelu kiinnittävät ihmisiä uusiin paikkoihin ja ympäristöihin ja tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia.

Haasteita, joiden ratkaiseminen edistäisi monipaikkaisuutta, ovat esimerkiksi seuraavat:

- Miten voisin saada palveluja asuinpaikasta riippumatta?
- Miten voisin välttyä liikeneruuhkilta?
- Miten voisin päättää, milloin ja missä teen töitä?
- Miten voisin osallistua ja vaikuttaa asuinpaikkakuntani päätöksentekoon?
- Miten voisin käydä koulua etänä?

Uudet käytänteet, kuten palveluseteli, antavat vapautta ja mahdollisuuksia monipaikkaiselle elämälle. Palveluseteli on yksi tapa mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttö asiakkaan itse valitsemassa paikassa. Se lisää palveluiden tasa-arvoisuutta toivottavasti tulevaisuudessa myös yli kuntarajojen. Monipaikkainen asuminen voi siten vaikuttaa palveluiden käyttöön ja on huomioitava kattavissa palveluverkkoselvityksissä (esim. Pohjois-Savon liitto, Uudenmaan liitto sekä Oulun kaupunki).¹

Monipaikkaisuutta on kiinnostavaa hahmottaa myös laajenevina kehinä. Kuinka laaja asumisen suhteen on esimerkiksi ihmisen kotiseutu? Kodin ympärillä on useita kehä, kuten asunto, naapurusto, asuinalue, kunta, seutu, maa, maanosa, maapallo ja avaruus. Millä kehillä ja missä paikoissa liikkueensa ihminen tuntee olevansa kotonaan?

Monipaikkaisuudesta puhuttaessa on syytä pitää mielessä, että myös tilan käsite muuttuu. Mitä on tila? Onko se kohtaamispaikka? Elämyskeidas? Slow vai stimulus-paikka? Fyysiset tilat, virtuaaliset tilat, digitaaliset tilat, sosiaaliset tilat, mentaalitilat, julkiset/yksityiset/puolijulkiset tilat – kaikki nämä yhdistyvät ja todentuvat erilaisina kokemuksina ihmisen arjessa.

Kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen tarve ja mahdollisuudet liittyvät myös monipaikkaisuuteen. Sanotaan usein, että kaupunkien aiheuttamat ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa. Jospa ratkaisujen avaimia on löydettävissä myös maaseudulta? Mikä voisi olla maaseudun uusi rooli globaalin toimintaympäristön myllerryksessä? Taajamien ulkopuolelle tapahtuva muutto nähdään uhkana yhdyskuntarakenteen eheydelle. Toisaalta osalla ihmisistä on asumistoiveissa vahvana maalla-asumisen unelma. Voisiko ekomoderni maaseutu toimia toisaalta puskurina ekotehokkaiden yhdyskuntien muodostamiselle ja toisaalta varaventiilinä paremman elämänlaadun etsinnälle? Maaseudun perinteinen tiivis kyläyhteisö on itse asiassa eheän yhdyskuntarakenteen mukainen. Kriittisessä asemassa on kuitenkin liikkuminen ja liikenteen ja tietoliikenteen sekä palvelujen infrastruktuuri.

¹ Raportit ovat ladattavissa osoitteista: <http://www.ouka.fi/talous/kehittamisohjelma2012/SotePalveluverkko.pdf>; <http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/Maakuntakaavoitus/ksmk/pa>

1.2 Monipaikkaisuuden käsitteet

Monipaikkaisuuden ilmiöstä tarvitaan perusteellista käsiteanalyysia. Ilmiö on olemassa, ja se näyttää olevan vahvistumassa. Mitä konkreettisesti tarkoittaa se, että asumme, teemme työtä, vietämme vapaa-aikaa ja olemme vuorovaikutuksessa muiden kanssa yhden paikan lisäksi useammassa paikassa ja paikkojen yhdistelmissä, fyysisissä paikoissa ja virtuaalisissa paikoissa sekä niiden yhdistelmissä? Mitä se voi parhaimmillaan tarkoittaa? Monipaikkaisuus on tällä ja tänään, mutta siitä ei ole puhuttu tällä termillä. Monipaikkaisuuteen kytkeytyy tarpeita ja toiveita, toteutumia ja tavoitteita, merkityksiä ja vaikutuksia. Monipaikkaisuuden strategiseen pohdintaan kuuluu niin haasteiden, mahdollisuuksien kuin vaikutustenkin luotaus ja asemointi yhteiskunnan kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Monipaikkaisuutta mobiiliyhteiskunnassa kannattaa ohjata eettisesti ja ekologisesti kestävästä elämäisyhteiskunnan muotoihin.

Kansainvälisen kirjallisuuskatsauksen perusteella monipaikkaisuus on 2000-luvulla tunnistettu ilmiönä etenkin sosiologisen ja maantieteellisen tutkimuksen alalla. Ilmiötä tarkastelleet tutkijat löytyvät lähinnä Sveitsistä (Johanna Rolshoven, Nicola Hilti) ja Saksasta (Michaela Schier).

Tutkijoiden käyttämiä termejä ovat (suomennosehdotus suluissa): 1) *“Multi-locality”* (monipaikkaisuus), 2) *“Multilokalität”* (monipaikallisuus, monikotisuus) ja 3) *“Meh-rörtigkeit”* (monipaikkaisuus). Nämä käsitteet eivät kuitenkaan näytä esiintyvän Yhdysvalloissa vielä samassa kontekstissa kuin Euroopassa.

1. *Multi-locality* (monipaikkaisuus)

Amerikkalainen Brigitte Jordan määrittelee monipaikkaisuuden liikkuvaksi ja hajautetuksi elämäksi (Jordan 2008). Schier (2009) tarkastelee monipaikkaisuutta perheen näkökulmasta: hänen mukaansa yhteinen tila, aika ja perheenjäsenet muodostavat perhe-elämässä ydinrakenteen, mutta nykyään yhä useammat perheet elävät arkea, jossa nämä kolme asiaa eivät kohtaa.

Rolshoven (2008) näkee monipaikkaisuuden laajempaan liikkumiseen, liikkeen ja suunnan kulttuurisena systeeminä. Hänen artikkeleissaan monipaikkaisuus esiintyy strategiana ja elämän kontekstualisoimien käytäntönä sisältäen myös ne ihmiset, joille monipaikkaisuus ei ole vapaa-ajan asumista, kuten maahanmuuttajat, avioerolapset, työmatkalaiset, kausityöntekijät, pitkäaikaiset telttailijat ja asunnottomat. Toisaalta monipaikkaisuus luo hänen mukaansa mahdollisuuden aloittaa uudelleen ja uusia mahdollisuuksia vetäytyä tai osallistua erilaisiin elämänympäristöihin (Rolshoven 2007).

2. *Multilokalität* (monipaikallisuus, monikotisuus)

Hiltin (2007) mukaan monipaikalliselle asumiselle on erityistä arjen organisointi kahden tai useamman paikan välillä. Monipaikallisuus on tällöin arjen rutiinien rakenne ja liittyy asumiseen, työhön, vapaa-aikaan ja sosiaalisiin suhteisiin – ihminen asuu, elää ja työskentelee eri paikoissa. Monipaikallisuuteen liittyy myös liikkeellä olemisen osana koko ilmiötä. Hilti näkee monipaikallisuuden ulottuvuuksina muun muassa liikkuvuuden ja paikallaan asumisen, pakon ja etuoikeuden sekä työn ja vapaa-ajan. Myös Schier (2010) hahmottaa monipaikallisuuden mittavana, tilaa koskevana jokapäiväisen elämäntavan uudelleenorganisointina.

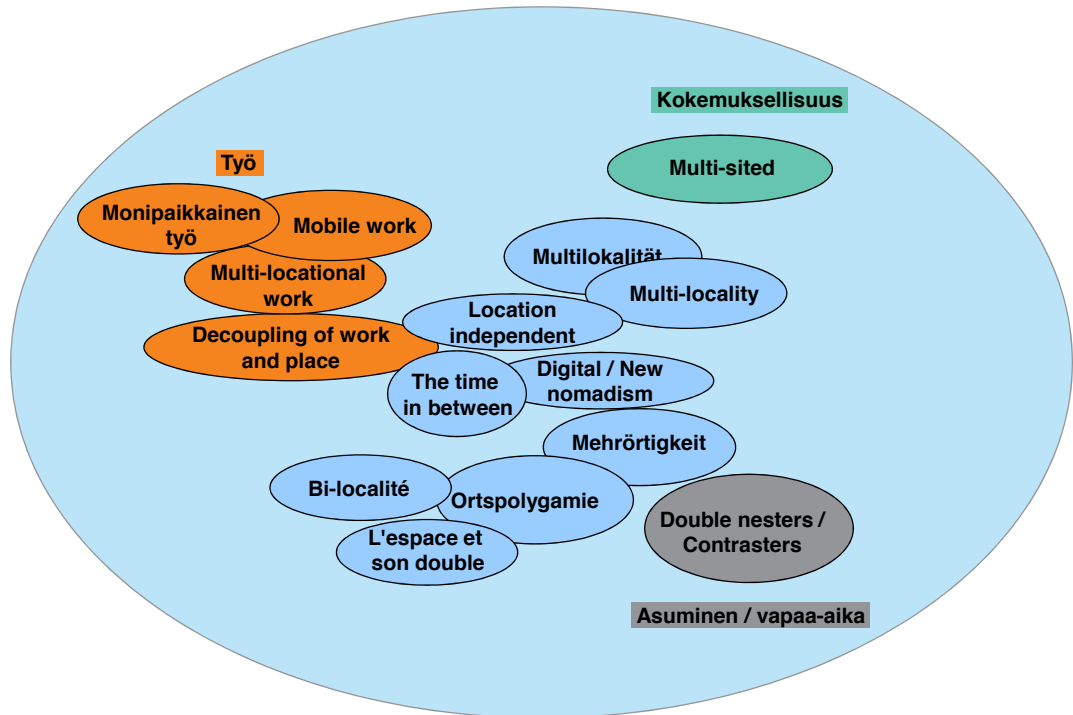
4. *Mehrörtigkeit (monipaikkaisuus)*

”Mehrörtigkeit” kuvaa ihmisten fyysistä oleskelua eri paikoissa, kun taas ”Multilokalität” on enemmänkin elämäntapa, jokapäiväisten rutiinien rakenne ja kulttuuri (Hilti 2007).

Suomessa monipaikkaisuutta on tarkasteltu muun muassa Itä-Suomen yliopiston matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksessa. Liikkumisen maantiedettä mobiilissa yhteiskunnassa -tutkimushankkeessa käsitteillä ”paikkojen ja liikkuvuuden jatkumo” sekä ”monipaikkaisuus” viitataan ihmisten jokapäiväisiä elinympäristöjä yhä useammin leimaavaan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuuteen. Monipaikkaisuus sekä paikkojen ja liikkuvuuden jatkumo johtavat yksilön kannalta uudenlaisten paikkaidentiteettien ja yhteisöllisten roolien syntymiseen, jotka ovat ”välitilassa” suhteessa perinteisiin tapoihin käsitteellistä ihmisten suhdetta paikkoihin. Koska maantieteen perinteiset käsitteet ja teoriat ovat pitkälle yhteen paikkaan ja siihen kiinnittymiseen sidottuja, tarvitaan välitilan maantieteeseen uusia teoreettisia avauksia (Hiltunen et al. 2007).

Monipaikkaisuuteen läheisesti liittyviä tai sen osailmiöitä kuvaavia käsitteitä ovat myös *location independent* (paikasta riippumaton), *digital/new nomad* (digitaalinen/uudenaikainen paimentolainen), *decoupling of work and place* (työn ja paikan erkautuminen toisistaan), *the time in between* (paikkojen väliin jäävä aika), *Ortspolygamie* (monipaikka-avioisuus), *l'espace et son double* (paikka ja sen kopio), *bi-localité* (kaksipaikkaisuus), *double nesters* (kaksikotiset), *contrastors* (vastakohtia etsivät), *multi-locational work* (monipaikkainen työ), *mobile work* (mobiili työ), *multi-sited* (monipaikkainen tutkimus) ja monipaikkaisuus ajassa. Sukulaiskäsitteisiin kuuluu myös pendelöinti (*pendeling, commuting*). (Katso tarkemmin Liite 1.)

Kirjallisuudessa monipaikkaisuuden käsitettä on peilattu työn, asumisen/vapaa-ajan ja kokemuksellisuuden kautta (kuva 1). Tutkimuksissa monipaikkaisuuden osiksi on tunnistettu monipaikkainen työ, monipaikkainen asuminen, monipaikkainen vapaa-aika ja sosiaaliset suhteet sekä liikkuminen eri paikkojen välillä (*”time in between”*).

Kuva 1. Yhteenvedo kirjallisuudessa käytetyistä monipaikkaisuuteen liittyvistä käsitteistä. (Kuva: Pöyry)

Seuraava monipaikkaisuuden määritelmä mukailee ja täydentää Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen vuonna 2007 käyttämää määritelmää (Hiltunen et al. 2007). Siinä monipaikkaisuuden ulottuvuuksia ovat erilaiset työhön, asumiseen, vapaa-aikaan ja identiteettiin liittyvät paikat ja liikkuminen niiden välillä, pakko ja etuoikeus sekä fyysinen ja virtuaalinen, ja määritelmä sijoittuisi kuvan 1 keskelle.

”Monipaikkaisuus”

Käsitteellä ”monipaikkaisuus” viitataan ihmisten jokapäiväisiä elinympäristöjä yhä useammin leimaavaan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuuteen. Monipaikkaisuus ja liike eri paikkojen välillä johtavat yksilön kannalta uudenlaisten paikkaidenteettien ja yhteisöllisten roolien syntymiseen. Samalla työn tekeminen ja fyysinen työpaikka eriytyvät toisistaan ja virtuaalisten ympäristöjen merkitys kasvaa. Monipaikkaisuus voi olla vapaaehtoista/etuoikeutettua tai pakotettua. Se voi liittyä asumiseen, työhön, vapaa-aikaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Monipaikkaisuutta on toistuva liikkuminen paikasta toiseen.

2 Monipaikkaisuuden muodot ja yleisyys

2.1 Erilaiset monipaikkaiset

Monipaikkaisuutta on mahdollista tarkastella myös toiminnallisen funktion perusteella. Kuten edellä monipaikkaisuuden määritelmässä hahmoteltiin, monipaikkaisuus voi liittyä asumiseen, työhön, vapaa-aikaan tai identiteettiin. Kaikissa näissä ryhmissä monipaikkaisuus voi olla vapaaehtoista/etuoikeutettua tai pakotettua. Myös liike eri paikkojen välillä on osa ilmiötä.

Vapaaehtoiseksi monipaikkaisuudeksi tunnustetaan muun muassa vapaa-ajan asuminen, harrastustoiminta kodin ulkopuolella, monipaikkainen työ (saattaa osin olla myös pakotettua) ja identiteetti, jossa leimaudutaan useisiin paikkoihin. Pakotettua monipaikkaisuutta saattaa olla muun muassa asunnottomuus, avioerolasten liikkuminen eri kotien välillä, huostaan otetut lapset, laitoshoido, vankilatuumiot ja se, että identiteetti on toinen kuin asuinpaikka. (ks. tietolaatikko)

Pakotetun monipaikkaisuuden tunnuslukuja

Koettu identiteetti ja asuinpaikka eivät aina vastaa toisiaan. Suurten kaupunkien keskustoissa (5 %) ja pikkukaupungeissa (14 %) asuu identiteetiltään maalaisia. Samaan aikaan maalla haja-asutusalueilla asuu identiteetiltään kaupunkilaisia (2 %) (Sitra 2011).

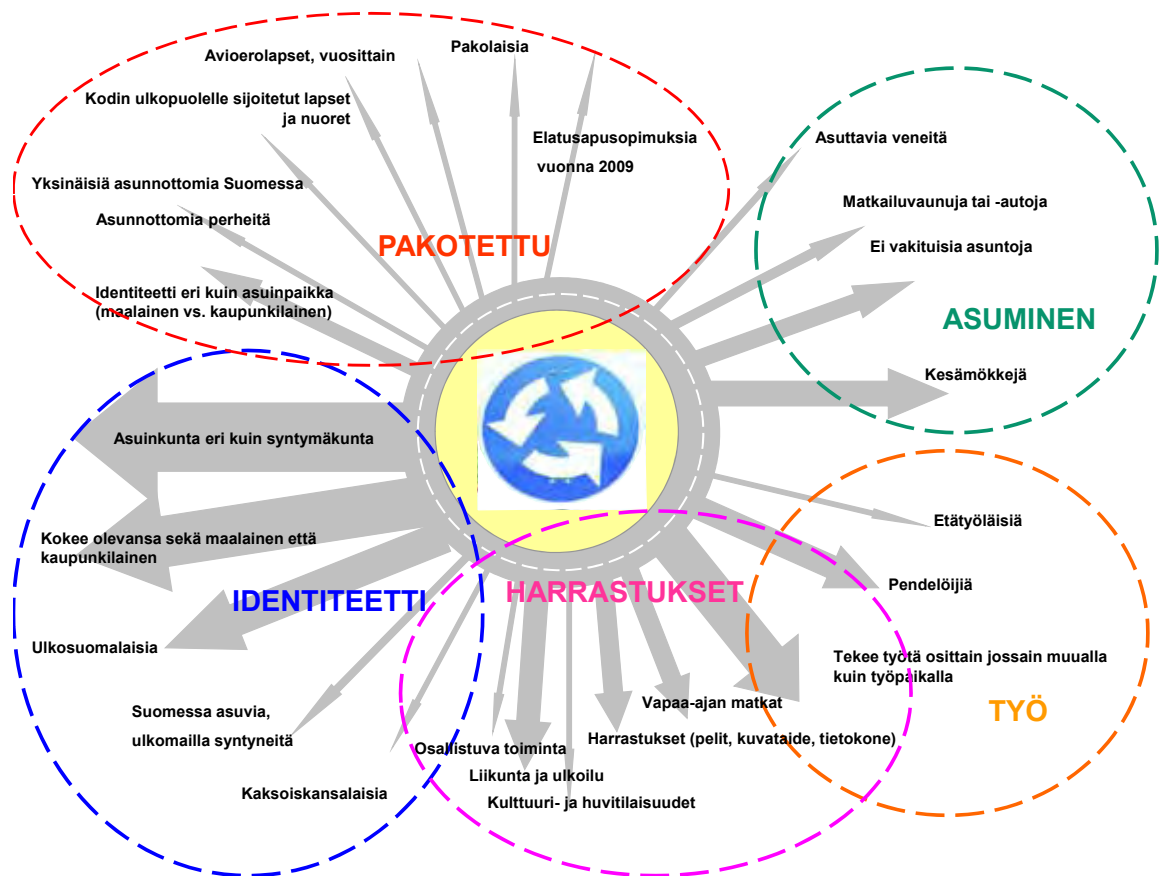
Vuonna 2005 kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna yli 15 000 lasta tai nuorta. On arvioitu, että avioeron kokee lisäksi noin 30 000 lasta vuosittain. Esimerkiksi vuonna 2009 vahvistettiin 39 643 elatusapusopimusta ja 35 224 sopimusta lapsen hullosta. Sopimukset sisältävät vuoden aikana vahvistetut uudet sopimukset ja olemassa olevat sopimukset, joihin on tehty muutoksia. Avioeron kokeneiden lapsien kokonaislukumäärää ei ole saatavilla (www.tilastokeskus.fi).

Vuonna 2009 Suomessa oli 8 150 yksinäistä asunnotonta, joista suurin osa Suomen suurimmissa kaupungeissa. Lisäksi vuonna 2009 Suomessa oli 320 asunnotonta perhettä. Yksinäisiin asunnottomiin luetaan kuuluviksi ulkona, porrashuoneissa tai ensisuojuissa asuvat, asuntoloissa ja majoitusliikkeissä asunnon puutteen vuoksi asuvat, huoltokotityyppisissä asu-mispalveluyksiköissä, kuntouttavissa yksiköissä, sairaaloissa, laitoksissa asunnon puutteen vuoksi asuvat, vapautuvat vangit, joilla ei ole asuntoa sekä tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona asunnon puutteen vuoksi asuvat. Yksinäisistä asunnottomista noin 42 prosenttia oli pitkäaikaisasunnottomia (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2010).

Suomeen vuosina 1973–2009 pakolaisina maahan muuttaneita on yhteensä 34 380 (www.tilastokeskus.fi).

Ilmiön merkittävyyttä on hahmoteltu kuvassa 2, johon on koottu tilastoista löydettävissä olevaa tietoa monipaikkaisuudesta Suomessa. Kuvan ”liikenneympyrässä” liikkuvalla ihmisellä on mahdollisuus valita yksi tai useampi poistumisreitti, ja poistumisteiden leveys kuvaa erilaisten monipaikkaisuuteen liittyvien ilmiöiden suhteellista merkittävyyttä. Eri ilmiöt on jaettu viiteen ryhmään (Asuminen, Työ, Harrastukset, Identiteetti ja Pakotettu).

Poistumisteiden leveydet eivät kuitenkaan ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Ryhmässä ”Asuminen” tien leveys kuvaa erilaisten asuinpaikkojen lukumääriä ja ryhmässä ”Harrastukset” keskimäärin erilaisiin harrastuksiin käytettyä aikaa. Kaikissa muissa ryhmissä tien leveys kuvaa ihmisten lukumäärää, kuitenkin siten, että avioerolapsien ja elatusapuseroitusten määrä on vuosittainen, muutoin lukumäärät ovat kokonaismääriä.

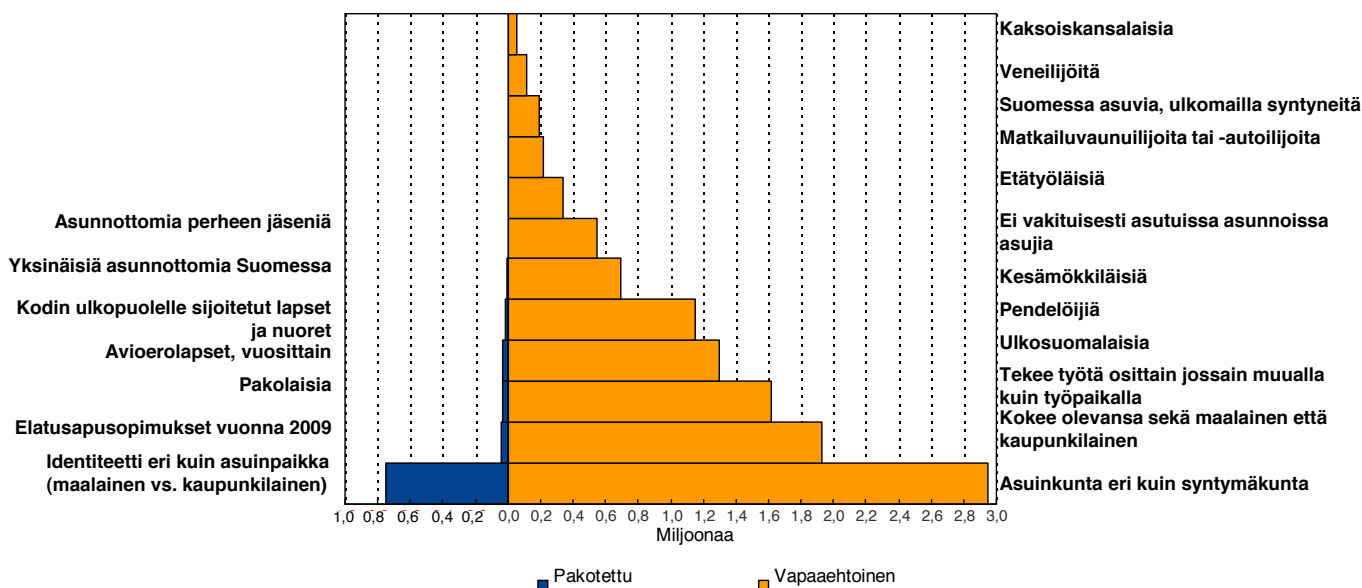

Kuva 2. Erilaiset monipaikkaiset. (Kuva: Pöyry)

2.2 Monipaikkaisuuden yleisyys

Monipaikkaisuuden eri ilmenemismuodoista ja yleisyydestä on koottu julkisista tilastoista ja tutkimuksista peräisin olevaa tietoa. Monipaikkaisuuden väestöpyramidissa (kuva 3) kaikki pyramidin tasot kuvaavat ihmisten lukumäärää. Kesämökkeilijöiden, matkailuvaunuilijoiden ja -autoilijoiden sekä veneilijöiden määrä on arvioitu kertomalla kyseinen määrä keskimääräisellä väestön rakenteella (76 prosenttia väestöstä on perheitä ja perheen keskokoko oli vuonna 2009 2,8 henkilöä) (tilastokeskus.fi).

Pyramidista nähdään selvästi, että olemassa olevien tilastotietojen perusteella pakotettu monipaikkaisuus on pientä verrattuna vapaaehtoiseen monipaikkaisuuteen. On kuitenkin huomattava, että tilastotietoa pakotetusta monipaikkaisuudesta on saatavilla rajoitetusti ja esimerkiksi työssäkäyntiin liittyvää pakotettua monipaikkaisuutta ei ole tässä huomioitu. Lisäksi on todettava, että luvuissa on päällekkäisyyttä, jonka määrää on erittäin vaikea arvioida.

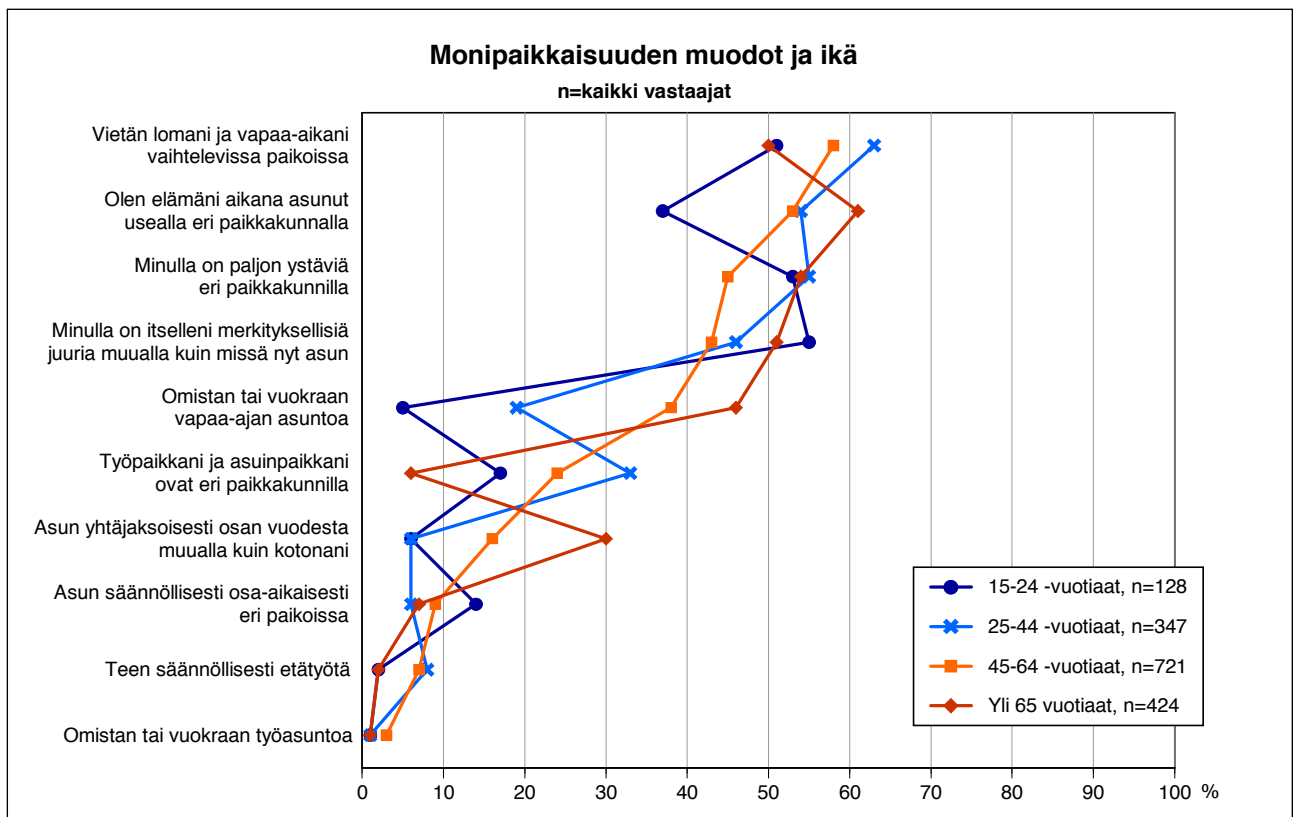

Kuva 3. Monipaikkaisuuden väestöpyramidi. (Kuva: Pöyry)

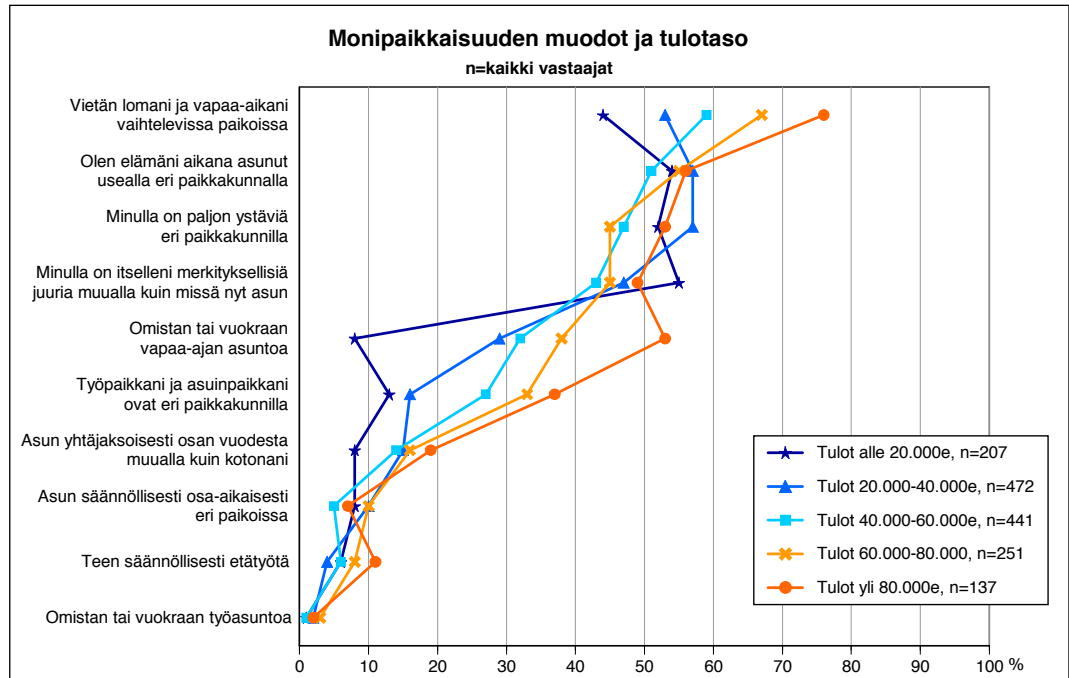
Sitran Maamerkit-ohjelma on toteuttanut ensimmäisen monipaikkaisuuskyselyn. Maamerkit-barometrin avulla kartoitettiin helmikuussa 2011 monipaikkaisuuden ilmenemistä 1600 suomalaisen elämässä. Tulokset antavat uutta tietoa monipaikkaisuudesta. Yhtä aikaa sekä kaupunkilaiseksi että maalaiseksi itsensä kokevia (36 % -> 38 %) on vuonna 2011 enemmän kuin vuonna 2009, ja heitä on jo yhtä paljon kuin itsensä kaupunkilaiseksi kokevia (40 % -> 39 %). Identiteetit kehittyvät kuitenkin eri ikäluokissa eri suuntaan. Yhä useampi 15–24-vuotias mieltää itsensä kaupunkilaiseksi, kun taas 25–44-vuotiaista entistä useampi on sekä-että-ihminen.

Barometrien perusteella monipaikkaisuus Suomessa näyttäisi olevan verrattain demokraattinen ilmiö. Ihmisten ikä tai tulotaso (kuvat 4 ja 5) eivät näyttäisi johtavan radikaalisti erilaisiin monipaikkaisuuden ilmentymismuotoihin. Ainoastaan kiinteistöjen vuokraamisessa ja omistamisessa on ikä- ja tulojakauman pohjalta intuitiivisestikin odotettavissa olevaa hajontaa. Tästä seuraa, että iäkkäämmät ja varakkaammat ihmiset viettävät muita ryhmiä enemmän monipaikkaista elämää. Muutoin kyselyn tulosten perusteella näyttäisi siltä, että suomalaisilla on lähes yhtäläiset pyrkimykset ja mahdollisuudet monipaikkaisuuteen. Asuinpaikallakaan ei ole vaikutusta monipaikkaisuuden demokraattiseen ilmentymiseen (kuva 6).

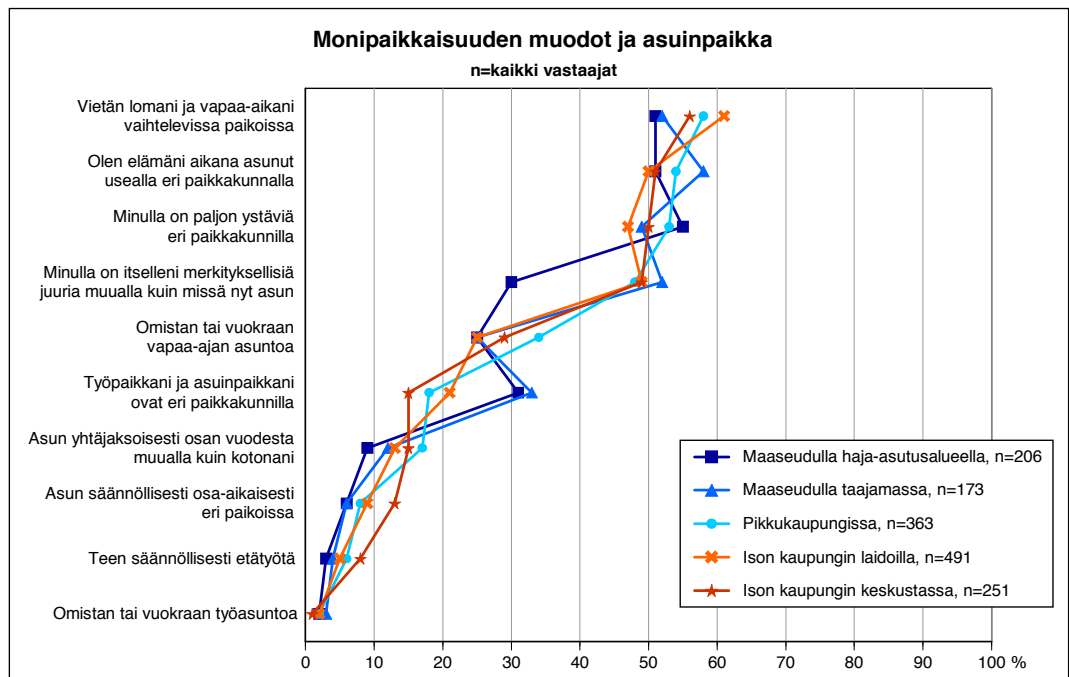
Selvästi paikkaan sidoksissa oleva identiteetti on luontevan monipaikkaisuuden peilikuva. Tässä mielessä on mielenkiintoista, että barometrin mukaan puoluejakauma ei juuri näytä vaikuttavan ihmisten paikalliseen identiteettiin, vaan lähes kaikki vastaajat asettuvat verrattain lähelle suomalaisten keskimääräistä jakaumaa, joka on samalla kaupunkilaisten keskimääräinen jakauma (kuva 7). Ainoastaan perussuomalaiset erottautuvat selvästi muita vähemmän tiettyyn paikkaan kiinnittyneenä ryhmänä – havainto, jota voidaan pitää varsin yllättävänä. Toisaalta maaseudulla asuvat sekä yli 60 000 euroa vuodessa ansaitsevat näyttäisivät olevan selvästi keskimääräistä enemmän kiinnittyneitä ryhmiä. Maaseudun tapauksessa havaintoa voidaan pitää intuitiivisesti mielekkäänä, sen sijaan hyvin ansaitsevien voimakas paikkasidonnaisuus tuntuu hieman yllättävältä.

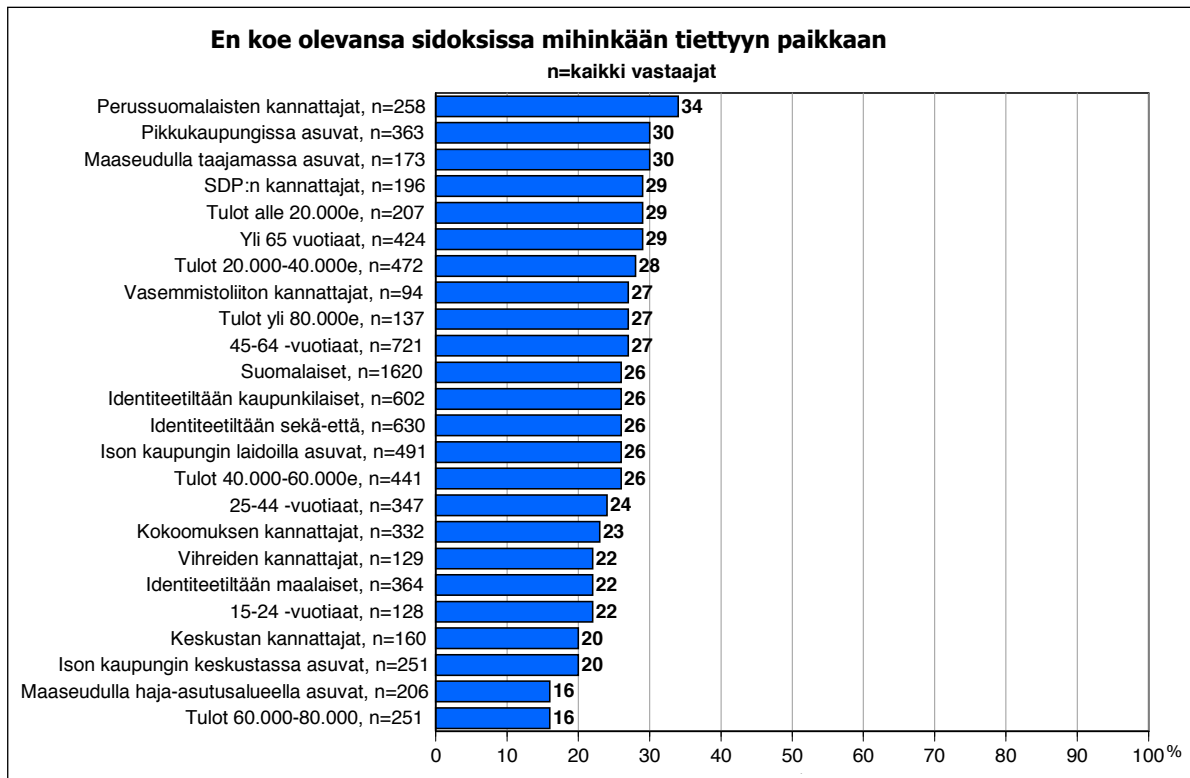
Kuva 4. Monipaikkaisuuden muodot ja ikä. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 5. Monipaikkaisuuden muodot ja tulotaso. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 6. Monipaikkaisuuden muodot ja asuinpaikka. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 7. Paikkaan sitoutumattomuus. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Tietotarpeita eli monipaikkaisuuteen liittyviä ilmiöitä, joista tietoa on saatavilla heikosti, ovat muun muassa seuraavat:

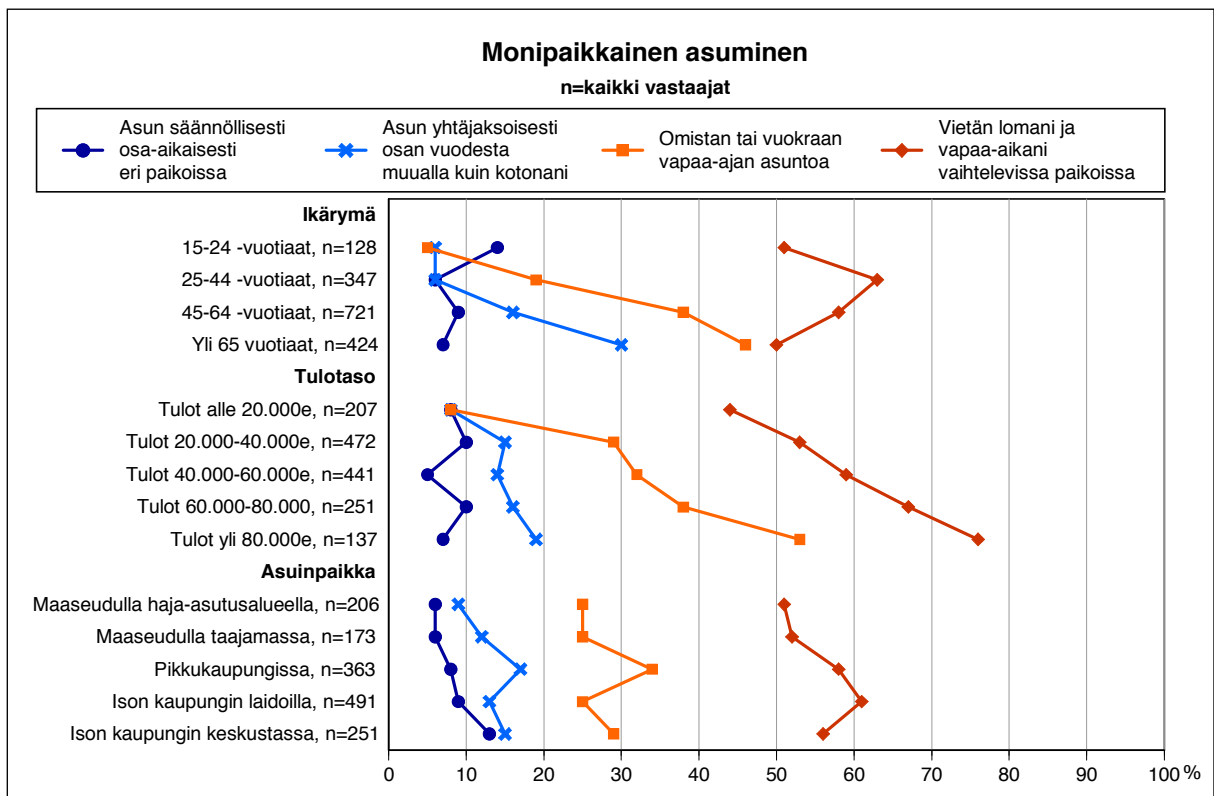
- Vaihtelee monipaikkaisuuden yleisyys ammattikunnittain? Tulotason mukaan? Koulutuksen mukaan? Sukupuolen mukaan? Iän mukaan?
- Kuinka paljon työperäisestä monipaikkaisuudesta on vapaaehtoista / pakotettua?
- Kuinka paljon työstä voitaisiin suorittaa etätyönä?
- Mikä on monipaikkaisten avioerolasten lukumäärä?
- Kuinka paljon on Suomessa vakituisesti vierailevia ulkomaalaisia (esimerkiksi ulkomaalaisten omistamat asuinkiinteistöt Suomessa)?
- Kuinka paljon on ulkomailla vakituisesti vierailevia suomalaisia?
- Mikä on keskimääräinen etäisyys lähisukulaisista?
- Kuinka paljon suomalaisia on ulkomaan komennuksilla?
- Sairaaloissa, hoitokodeissa ja vankiloissa asuvat, joilla on toinen koti?

3 Monipaikkainen asuminen ja vapaa-aika

3.1 Ilmiön yleisyys

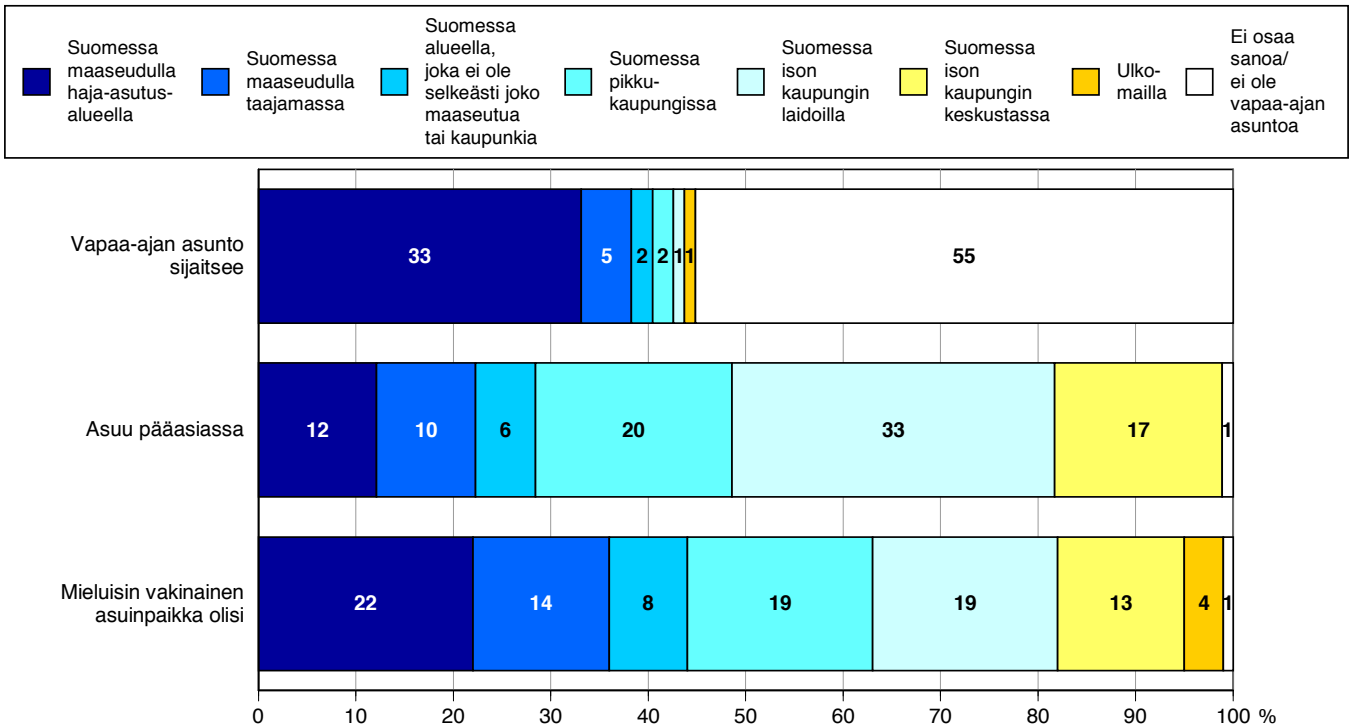
Monipaikkaisessa asumisessa ja vapaa-ajanvietossa arki organisoituu kahden tai useamman paikkakunnan välille. Sitran Maamerkit-barometrin mukaan säännöllisesti osa-aikaisesti eri paikoissa asuvia on suunnilleen yhtä paljon ikä, tulotaso ja asuinpaikka huomioon ottaen. Yhtäjaksoisesti osan vuodesta muualla kuin kotonaan asuvissa sekä vapaa-ajan asunnon omistavissa tai vuokraavissa selkeimmin erottuvat yli 65-vuotiaat sekä eniten ansaitsevat. (Kuva 8).

Kuva 8. Monipaikkainen asuminen ja vapaa-aika. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

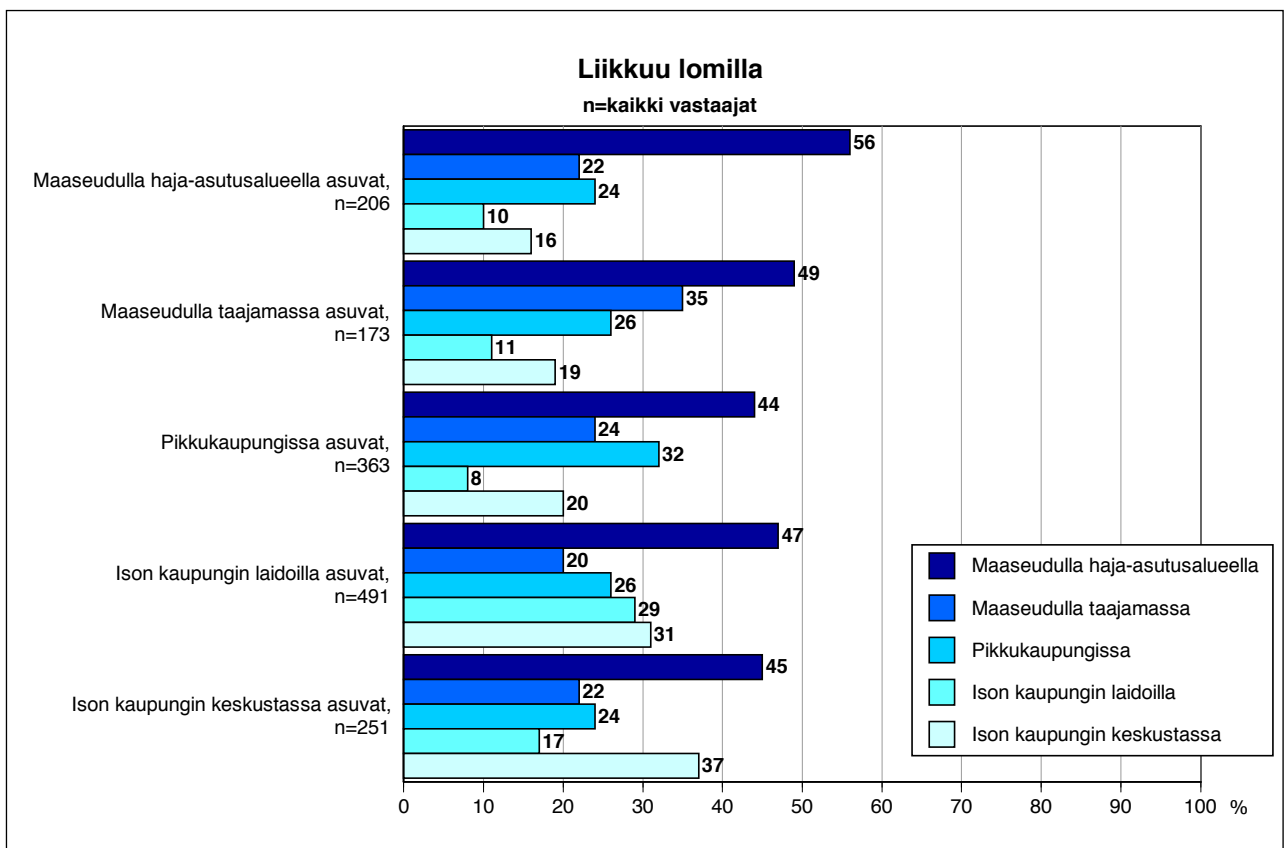
Vapaa-ajan asunnoista suurin osa (33 prosenttia vastaajista) sijaitsee maaseudulla haja-asutusalueella. Maaseutumaisissa ympäristöissä haluttaisiin myös asua jonkin verran nykyistä enemmän. Mieluisimmaksi asuinpaikaksi maaseudun haja-asutusalueella valitsi 22 prosenttia vastaajista. (Kuva 9.)

**Omaa tilannetta parhaiten kuvaava paikkakuntatyyppi
Suomalaiset, n=1620**

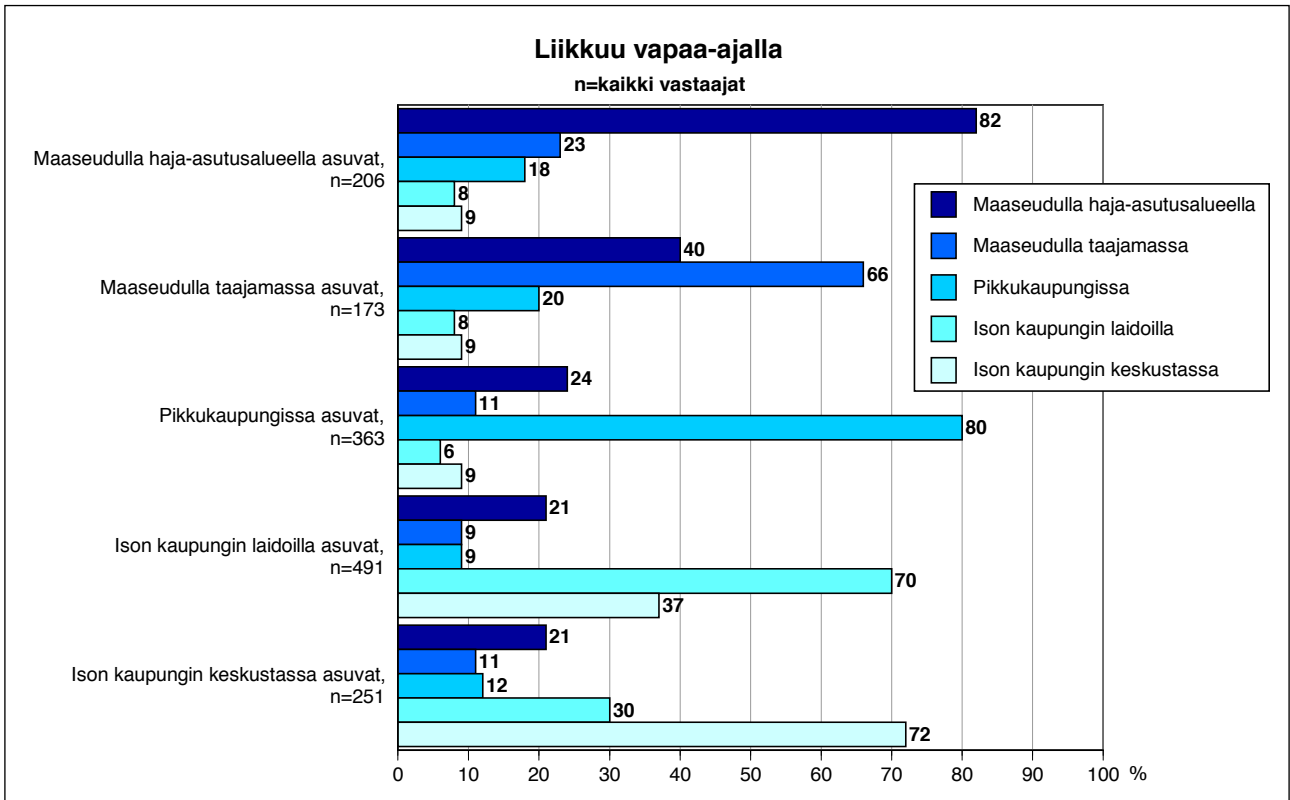

Kuva 9. Omaa tilannetta parhaiten kuvaava paikkakuntatyyppi. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Lähes kaikki vastaajat riippumatta asuinpaikasta liikkuvat lomillaan eniten maaseudulla haja-asutusalueella (kuva 10), kun taas vapaa-ajallaan suurin osa vastaajista liikkuu omalla asuinpaikkakunnallaan (kuva 11).

Kuva 10. Lomalla liikkuminen. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 11. Vapaa-ajalla liikkuminen. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Monipaikkaisen asumisen ja vapaa-ajan tunnuslukuja

Suomessa oli 485 118 kesämökkiä vuonna 2009. Kesämökillä tarkoitetaan kiinteästi sijaintipaikalleen rakennettua vapaa-ajan asuinrakennusta tai asuinrakennusta, jota käytetään loma- tai vapaa-ajan asuntona. Liike-toimintaa palvelevia lomamökkejä, lomakyläiden rakennuksia ja siirtolapuutarhamökkejä ei lueta vapaa-ajan asuinrakennuksiksi (www.tilastokeskus.fi). Vuoden 2006 lopussa rekisterissä oli 62 584 matkailuvaunua ja 30 253 matkailuautoa (www.karavaanarit.fi).

Vuonna 2009 Suomessa oli 232 003 asuntoa, joilla ei ollut vakituisia asukkaita. Tämä on yhdeksän prosenttia Suomen koko asuntokannasta. Vuodesta 1990 ei vakituisesti asuttujen asuntojen määrä on lisääntynyt 88 000 asunnolla. Luku sisältää kesämökit, jotka ovat ympärivuotisessa asuinkäytössä (www.tilastokeskus.fi).

Merenkululaitoksen tutkimuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2005 arviolta 47 000 isompaa (vapaa-ajan) asumiseen sopivaa venettä (sisäperämoottoriveneet, sisämoottoriveneet, moottoripurjehtijat ja purjeveneet). Tämä vastaa noin kuutta prosenttia koko Suomen venekannasta. (Räsänen et al. 2005).

Myös erilaiset harrastukset saattavat lisätä monipaikkaisuutta ihmisten elämässä. Harrastusten merkittävyyttä suhteessa toisiinsa voidaan arvioida suomalaisten ajankäytön pohjalta. Vuosina 1999–2000 suomalaiset käyttivät keskimäärin 40 min/vrk liikuntaan ja ulkoiluun, 31 min/vrk harrastuksiin² ja 31 min/vrk vapaa-ajan matkoihin, 7 min/vrk osallistuvaan toimintaan³ ja 6 min/vrk kulttuuri- ja huvitilaisuuksiin (tilastokeskus.fi).

Liikunnallisten harrastusten harrastajamääriä on tutkittu kansallisessa liikuntatutkimuksessa (2009–2010). Tutkimuksen mukaan Suomessa on muun muassa 144 000 ratsastajaa, 141 000 laskettelijaa, 100 000 golfaajaa, 35 000 suunnistajaa, 30 000 soutajaa, 30 000 lumilautailijaa, 26 000 melojaa, 13 000 kiipeilijää ja 11 000 purjehtijaa. Harrastajamääristä ei pysty kuitenkaan arvioimaan monipaikkaisten harrastajien määrää – kaikkia näitä harrastuksia voi harrastaa kaupunkimaisessa ympäristössä yhtä hyvin kuin maaseudullakin. Lisäksi metsästäjäliiton tilastojen mukaan Suomessa on noin 300 000 metsästäjää, eli metsästyskortin lunastanutta henkilöä (metsastajaliitto.fi).

² Tässä yhteydessä harrastuksiin luetaan esimerkiksi erilaiset pelit, leikit, esittävä taide sekä kuvataide.

³ Osallistuvaan toimintaan kuuluvat mm. kokoukset, uskonnolliset tilaisuudet sekä vapaaehtoistoiminta.

3.2 Muutostekijöitä

Kuvaan 12 on listattu monipaikkaiseen asumiseen ja vapaa-aikaan vaikuttavia tekijöitä. Tekijät vaikuttavat toisiinsa ja ovat osittain toistensa mahdollistajia. Merkittävin yksittäinen tekijä on lisääntynyt taloudellinen hyvinvointi, joka kasvattaa ihmisten mahdollisuuksia hankkia useampia asuntoja, viettää enemmän vapaa-aikaa sekä liikkua enemmän ja pidempiä matkoja. Taloudellinen hyvinvointi lisää myös mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen, esimerkiksi harrastusten tai matkailun muodossa.

Mobiilin teknologian kehittyminen lisää monipaikkaista asumista ja mahdollisuuksia tehdä etätöitä. Etätöimahdollisuuksien paraneminen voi osaltaan lisätä monipaikkaisuutta tai toisaalta esimerkiksi vähentää liikkuvan työn tarvetta, ja siten päinvastoin vähentää monipaikkaisuutta.

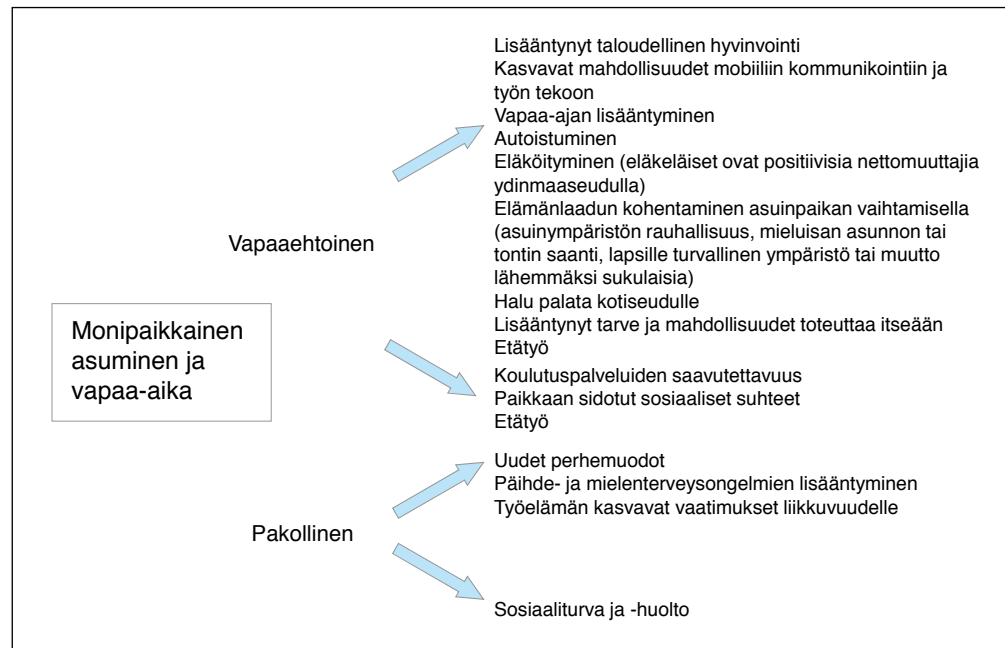
Suomessa eläkeläiset ovat ainoa ammattiasemaryhmä, jonka nettomuutto on positiivinen ydinmaaseudulla ja harvaan asutulla maaseudulla (Kytö et al. 2006). Ruotsalaisten tutkijoiden mukaan haja-asutusalueille suuntautuva muutto on suureksi osaksi paluumuuttoa (muiden muassa Svensson 1991, Löfström & Löwander 1991, Bylund 1991). Eläkkeelle siirtyminen on yksi suuri paluumuuton mahdollistaja. Maaseudulle lähdetään etsimään hyvää elämänlaatua eli esimerkiksi asuinympäristön rauhallisuutta tai turvallista ympäristöä (Kytö et al. 2006).

Koulutuspalveluiden saavutettavuudella on suuri merkitys ihmisten asumiseen. Esimerkiksi maalle muuttaessa kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden saavutettavuudella ei ole kovinkaan suurta merkitystä, toisin kuin koulutuspalveluiden saavutettavuudella (Kytö et al. 2006). Harvaan asutun maaseudun koulutuspalveluverkoston harvetessa on yhä haastavampaa saada ihmisiä muuttamaan pitkien koulumatkojen päähän.

Kouluvuosi rajoittaa koululaisten ja heidän perheidensä liikkumista. Koulusta on hankalaa olla säännöllisesti poissa pitkiä aikoja eikä koulun käyminen monella eri paikkakunnalla onnistu. Paikkaan sidotut sosiaaliset verkostot, kuten sukulaissuhteet tai perheenjäsenten paikkaan sitoutuminen (esimerkiksi juuri koululaiset) tai vahva kiintyminen ovat jatkossakin monipaikkaisuutta jarruttavia ilmiöitä.

Pakollista lasten monipaikkaisuutta lisäävät tulevaisuudessa erilaiset uudet perhe muodot. Avioerojen vuosittainen määrä on viime vuosina vakiintunut Suomessa noin 13 500 avioeroon (tilastokeskus.fi). Uusperheiden kokonaismäärästä ja sen kehityksestä on kuitenkin haastavaa saada tietoa.

Päihde- ja mielenterveysongelmien lisääntyminen heijastuu todennäköisesti asunnottomuuteen, avioeroihin sekä lasten huostaanottoihin. Pakollista monipaikkaisuutta lisää myös työelämän lisääntynyt liikkumisen tarve. Liikkumisen kokeminen vapaaehtoiseksi tai pakotetuksi on hyvin yksilöllistä ja saattaa vaihdella elämäntilanteen mukaan. Tällaista pakotettua työhön liittyvää monipaikkaisuutta vähentää etätöimahdollisuuksien lisääntyminen. Pakollista monipaikkaisuutta vähentävät myös terveydenhoito, sosiaaliturva ja -huolto sekä vapaaehtoisjärjestöjen erilaisissa ongelmatilanteissa tarjoamat tukimuodot.

Kuva 12. Kasvattavia ja rajoittavia tekijöitä: Monipaikkainen asuminen ja vapaa-aika. (Kuva: Pöyry)

3.3 Haasteita

Liikkuminen paikkojen välillä on merkittävä osa monipaikkaisuutta. Matkojen joustavuus ja sujuvuus eli ruuhkien välttäminen on haaste niin Suomen sisäisessä kuin ulkomaillekin suuntautuvassa monipaikkaisuudessa. Sujuvuuden lisäksi liikkumiseen liittyy ekotehokkuuteen sekä sosiaaliseen kestävyteen (tasa-arvo, esimerkiksi pienipalkkaisten pendelöintimahdollisuudet) liittyviä haasteita. Pendelöinti kunnasta toiseen myös usein siirtää osan kulutuksesta pois kotikunnasta.

Monipaikkainen asuminen tarkoittaa Suomessa aina sitä, että virallisesti on olemassa yksi ensisijainen asuinpaikka, johon esimerkiksi kunnan palvelut ja verot on sidottu. Tämä keskittää verotulojen kertymisen yhteen paikkaan sekä vaikeuttaa palvelujen käyttämistä ”toisella” paikkakunnalla. Lisäksi palvelujen kysyntä saattaa vaihdella suuresti esimerkiksi mökkiasukkaiden määrän mukaan.

Etelä-Euroopassa suosittujen turistikohteiden haasteena on ”museoituminen”. Paikkakunnalla osittain asuvat haluavat nauttia vanhasta ilmapiiristä ja kauniista ja kunnostetuista rakennuksista. Tämä pysäyttää paikkakunnan muun kehityksen ja saattaa paikoitellen jopa autioittaa vanhat keskustat (Rolshoven 2003). Tämä Euroopassa havaittu monipaikkaiseen asumiseen liittyvä haaste ei välttämättä ole vielä ongelma Suomessa.

Kun elämä jakautuu useamman paikan kesken, monet käytännön haasteet lisääntyvät. Arjen sujuvuus vaatii enemmän suunnittelua ja saattaa aiheuttaa stressaantumista. Sitoutuminen moneen paikkaan saattaa myös näkyä välinpitämättömyytenä ”kakkos- tai kolmospaikkakuntaa” kohtaan. Asukkaiden voimavarat eivät riitä samanlaiseen sitoutumiseen tai osallistumiseen jokaisessa paikassa.

Resurssitehokkuus on yksi merkittävimmistä monipaikkaisuuden haasteista. Se liittyy niin liikkumiseen, energian kulutukseen, maankäyttöön, palveluiden saatavuuteen kuin ajankäyttöönkin. Resurssien rajallisuuden vuoksi meidän on pohdittava, millaiseen monipaikkaisuuteen meillä on varaa.

Monipaikkaiseen asumiseen ja vapaa-aikaan liittyviä haasteita

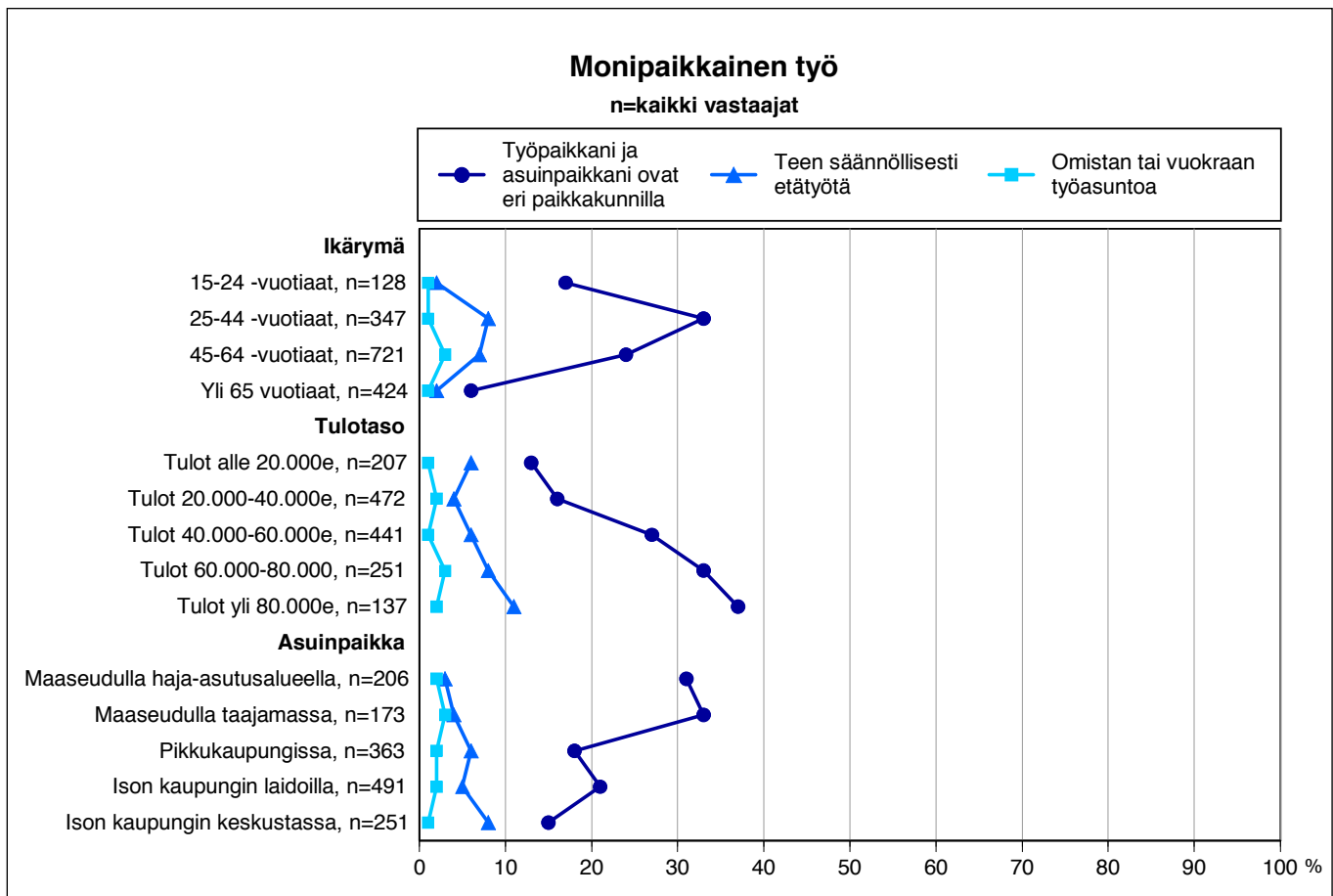
- Matkojen joustavuus ja sujuvuus, teiden kunto, ruuhkat
- Palveluiden kuntasidonnaisuus
- Mökkiläisten tarvitsemat palvelut
- Verotulojen kertyminen yhteen paikkaan
- Pendelöinnin seurauksena kulutus muualla kuin kotikunnassa
- Pienipalkkaisten pendelöintimahdollisuudet
- Kakkosasujien välinpitämättömyys aluetta kohtaan
- Käytännön arjen haasteet ja stressi monessa paikassa asumisen ja toimimisen vuoksi
- Resurssitehokkuus

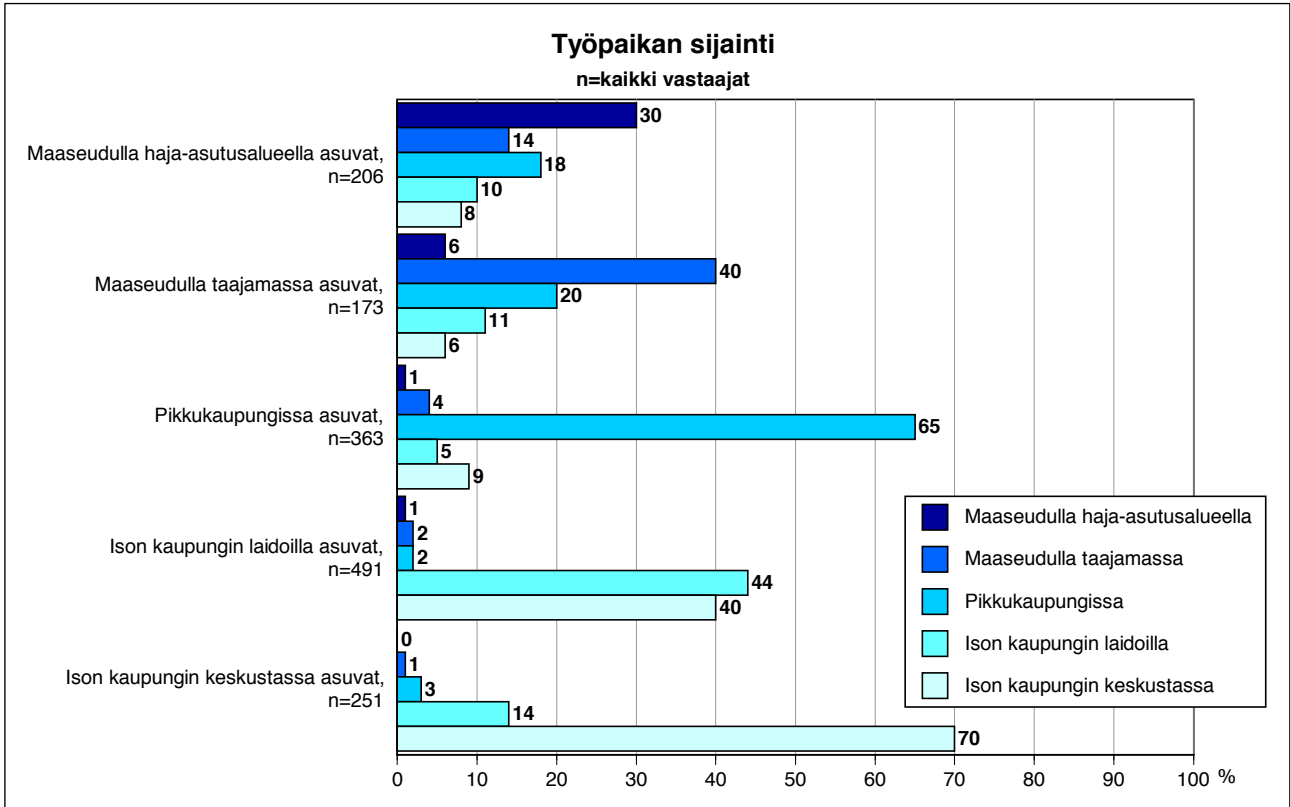
4 Monipaikkainen työ

4.1 Ilmiön laajuus

Työkäisistä 25–64-vuotiaista lähes 35 prosenttia asuu eri paikkakunnalla, kuin missä käy työssä. Sitran Maamerkit-barometrin mukaan monipaikkaiseen työhön vaikuttaa tulotaso eli tulotason noustessa kasvaa myös eri paikkakunnalla asuvien osuus siten, että eniten ansaitsevista jopa lähes 40 prosenttia asuu eri paikkakunnalla, kuin missä työskentelee. (Kuva 13.) Useammin muualla kuin asuinpaikkakunnallaan työskentelee maaseudulla asuva (kuva 14).

Kuva 13. Monipaikkainen työ. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 14. Työpaikan sijainti. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Monipaikkaisen työn tunnuslukuja

Etätyö määritellään tilastokeskuksen tilastossa työnantajan kanssa sovitusta osittaisesta kotona työskentelystä. Tällainen määrittely jättää ulkopuolelle esimerkiksi "kotiin kannetun" työn, josta ei ole etukäteen sovittu työnantajan kanssa. Näin määriteltynä etätyön teko on lisääntynyt vajaan parissa vuosikymmenessä seitsenkertaiseksi eli kahdesta neljääntoista prosenttiin (343 000 palkansaajaa) vuosien 1990 ja 2008 välillä. Miehet tekevät etätyötä hieman useammin (14 prosenttia) kuin naiset (13 prosenttia) (www.tilastokeskus.fi).

Eurooppalaisen työolotutkimuksen mukaan 18 prosenttia EU27-maiden palkansaajista sanoo tekevänsä etätyötä kotoa käsin tietokoneella ainakin joskus. Johtavia maita tässä suhteessa ovat Alankomaat (35 prosenttia), Ruotsi (29 prosenttia), Tanska (26 prosenttia) ja Suomi (25 prosenttia) (www.tilastokeskus.fi).

Tilastokeskuksen mukaan 2000-luvulla ennen merkittäviä kuntaliitoksia noin kolmannes työllisistä (noin 750 000 henkeä) kävi töissä eri kunnassa, kuin missä asui. Sukkulointi eli kuntarajan ylittävä liikennöinti erityisesti pääkaupunkiseudulla kasvaa. Pääkaupunkiseudulle kulkee 120 000 ihmistä vuona 2010, mikä on viisi prosenttia edellisvuotta enemmän. Kuntaliitosten myötä pendelöivien määrä tilastoissa on vähentynyt, mikä näkyy esimerkiksi Salon, Jyväskylän ja Kouvolan seuduilla. Pendelöivien määrä on laskenut muutamia kymmeniä tuhansia, vaikka työmatka on useimmilla pysynyt samana. (Sähköpostihaastattelu Pekka Myrskylä.)

Liikkuva työ käsitetään työksi, jonka tekijä työskentelee jossain muualla kuin kotona tai yrityksensä/organisaationsa tiloissa, esimerkiksi asiakkaan tiloissa tai matkatyössä. Eurooppalaisessa työolotutkimuksessa vuodelta 2005 Suomi johtaa vertailua: 58 prosenttia palkansaajista tekee ainakin pienen osan työstään muualla kuin kotonaan tai työpaikan tiloissa. Ruotsissa vastaava osuus on 55 prosenttia ja Alankomaissa 51 prosenttia. EU27-keskiarvo on selvästi matalampi, 40 prosenttia (www.tilastokeskus.fi).

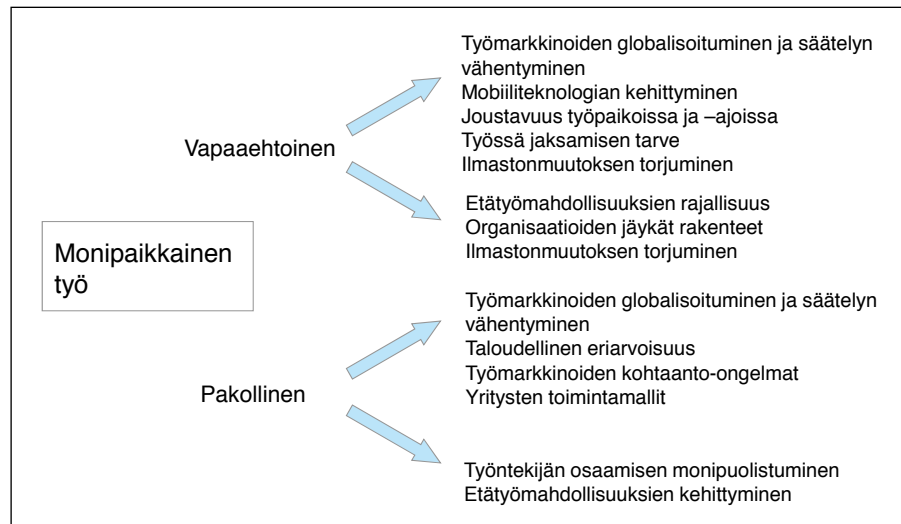
4.2 Muutostekijöitä

Merkittäviä työhön liittyviä monipaikkaisuutta lisääviä ja vähentäviä tekijöitä on koottu kuvaan 15. Työstä johtuvan monipaikkaisuuden kasvun merkittävänä vaikuttimina ovat työmarkkinoiden globalisoituminen ja EU:n työmarkkinoiden avautuminen. Ihmiset siirtyvät sekä vapaaehtoisesti että tilanteen vaatiessa myös pakosta maasta toiseen. Lisäksi yritysten kansainvälistyminen lisää työntekijöiden mahdollisuuksia ja tarvetta työskennellä useissa maissa ja monen eri aikavyöhykkeen rytmisissä. Jos yrityksen toimintakulttuuri edellyttää useassa paikassa olemista, se voi lisätä erityisesti pakollista monipaikkaisuutta.

Maantieteellisellä taloudellisella eriarvoisuudella on monipaikkaisuutta kasvattava vaikutus, kun työtä mennään tekemään sinne, missä siitä saadaan kotipaikkaa parempi korvaus. Omaa osaamista vastaava työ ei välttämättä löydy kodin läheltä, ja tällaiset kohtaanto-ongelmat ajavat kohti monipaikkaisuutta, ellei työtä ole mahdollista toteuttaa etätöenä. Kenties selkein esimerkki on Euroopan köyhin maa Moldova, jonka väestöstä jopa neljäsosa työskentelee ulkomailla, useimmat laittomasti (<http://www.migrationinformation.org>). Toisaalta työntekijän monipuolinen osaaminen vähentää tarvetta työperäiseen monipaikkaisuuteen.

Mobiiliteknologian kehittyminen on tärkeä monessa paikassa tapahtuvan työn teon mahdollistaja. Tiedonsiirtoyhteyksien parantuminen ja mukana kuljetettävien työvälineiden lisääntyminen vaikuttavat paikkaan sitomattomaan työhön sen määrää kasvattavasti. Myös virtuaalinen paikasta toiseen siirtyminen helpottuu edellä mainittujen tekijöiden vaikutuksesta. Toisaalta teknologia voi myös vähentää fyysistä työssä liikkumisen tarvetta, kun työ voidaan suorittaa missä paikassa tahansa. Pyrkimykset ilmastonmuutoksen torjumiseen voivat vastaavasti toimia kumpaankin suuntaan ohjaavana muutostekijänä, riippuen siitä, lisäävätkö vai vähentävätkö monipaikkaiset ratkaisut kasvihuonekaasupäästöjä.

Työkulttuurin joustavuuden on todettu parantavan työntekijöiden kokemaa hyvinvointia (Työterveyslaitos 2010). Monipuolisten työaikatarkkaisu- ja työn suorituspaikkojen mahdollistaminen kasvattaa monipaikkaisuutta, samoin vaatimukset parempaan työssä jaksamiseen. Paikkaan sitomattoman työn määrä on kuitenkin rajallinen, ja niinpä työn monipaikkaisuus ei voi kasvaa loputtomasti. Organisaatioiden jäykät rakenteet ovat myös merkittävä estävä tekijä työn joustavuuden ja etätöiden määrän kasvattamisessa.

Kuva 15. Kasvattavia ja rajoittavia tekijöitä: Monipaikkainen työ. (Kuva: Pöyry)

4.3 Haasteita

Monipaikkaisen työn merkittävä haaste on työn johtaminen. Perinteiseen johtamiseen verrattuna korostuvat työntekijöiden tukeminen muun muassa ajankäytön hallinnassa ja erilaisten tilojen käytössä, työntekijöiden sitouttaminen yhteisiin tavoitteisiin, selkeiden yhteydenpitokäytäntöjen ylläpito ja käytettyjen fyysisten sekä virtuaalisten työtilojen terveyden ja turvallisuuden varmistaminen. Terveyteen ja työsuojeluun liittyviä haasteita on myös työajan seurannassa sekä oikeus- ja vakuutusteknisissä kysymyksissä. Erityisesti mukaansatempaavassa tietotyössä on tärkeää, että työntekijä tunnistaa tarpeensa palautua työstä ja löytää keinot ylläpitää jaksamistaan.

Konkreettisten työtilojen lisäksi on huomioitava sosiaaliset ja henkiset tilat. Kun työorganisaatiot ovat hajallaan ja koostuvat monessa erilaisessa työkuultuurissa työskentelevistä toimijoista, ryhmätyöskentelyn toimivuus ja työntekijöiden välinen kommunikointi vaativat panostusta. Sosiaalisten suhteiden muodostuminen työntekijöiden välille tapahtuu perinteisistä poikkeavilla tavoilla, kun esimerkiksi yhteiset fyysiset kahvitauot eivät ole mahdollisia. Sujuvan kommunikaation tarjoavan infrastruktuurin ja palveluiden toteuttaminen ja ylläpito ovat tärkeä haaste. Useilla kansainvälisillä suurilla yrityksillä on jo identifioituna hyviä käytäntöjä liikkuvaan ja hajautettuun työhön. Suomessa monipaikkaisen työn edellytyksiä on tutkittu muun muassa Monipaikkainen virasto -hankkeessa, jossa tutkimuskohteena on Maaseutuvirasto.

Työntekijän tarvitsemat palvelut, sekä työnantajan tarjoamat että muut, eivät välttämättä ole käytettävissä kaikissa niissä paikoissa, joissa työntekijä viettää aikaa työn vuoksi. Tästä seuraa tarve toimintamalleille, joissa niin julkisia kuin yksityisiäkin palveluja olisi mahdollista käyttää paikasta riippumattomasti. Työntekijän ollessa työn vuoksi useassa paikassa sosiaalisten suhteiden ylläpito hankaloituu, mikä voi vähentää työntekijän kokemaa hyvinvointia.

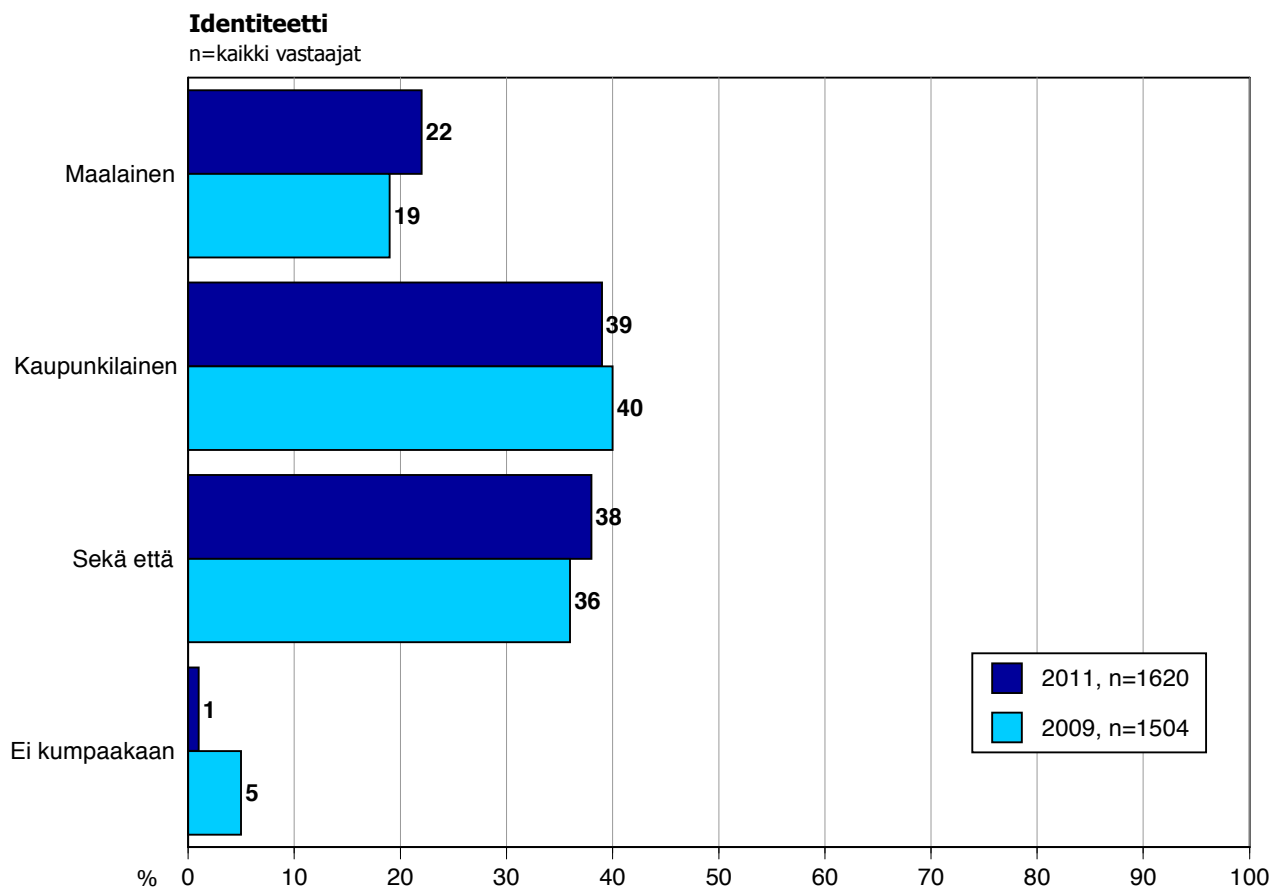
Monipaikkaiseen työhön liittyviä haasteita

- Johtaminen
- Työhyvinvointi
  - Työajan muodostuminen / kertyminen
  - Työorganisaatiot, sosiaalisten suhteiden muodostuminen
  - Oikeus- ja vakuutustekniset kysymykset
- Ihmisten omien rajojen määrittely
  - Tarpeet ja toiveet palautumiseen sekä ammatin ulkopuolella olevien aktiviteettien toteuttamiseen
- Kommunikaatio ja paikkojen / organisaatioiden väliset kulttuurit
- Palveluiden saatavuus
- Mahdollisuus sosiaalisten suhteiden ylläpitoon

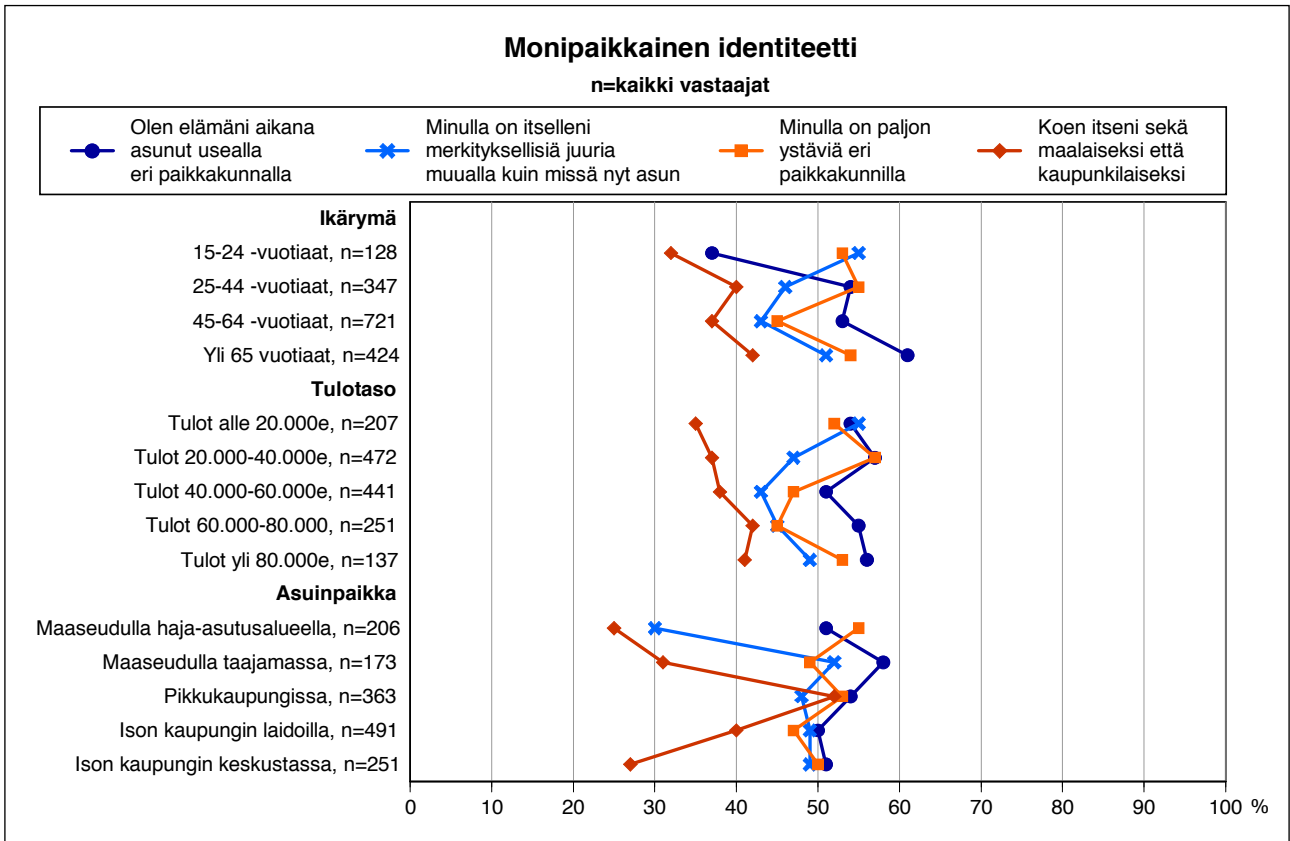
5 Monipaikkainen identiteetti

5.1 Ilmiön laajuus

Monipaikkaista identiteettiä on selvitetty kaupunki–maaseutu-kontekstissa Sitran Maamerkit-ohjelmassa toteutetussa Maamerkit-barometrissa. Siinä kysyttiin muun muassa, tuntevatko vastaajat olevansa maalaisia, kaupunkilaisia, sekä että vai ei kumpaakaan. Barometrin mukaan identiteetiltään monipaikkaisia (henkilö kokee olevansa sekä maalainen että kaupunkilainen) oli 38 prosenttia vastaajista (Kuva 16). Identiteetiltään vähemmän monipaikkaiseksi itsensä kokevat maaseudulla asuvat ja eniten taas pikkukaupungissa asuvat. Identiteetiltään monipaikkaisilla on myös itselle merkityksellisiä juuria vähiten maaseudulla (30 %). Muutoin iällä, tulotasolla eikä asuinpaikalla ole juurikaan vaikutusta monipaikkaisen identiteetin muodostumiseen. (Kuva 17.)

Kuva 16. Identiteetti. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Kuva 17. Monipaikkainen identiteetti. Maamerkit-barometrin tuloksia. (Kuva: Sitra)

Monipaikkaisen identiteetin tunnuslukuja

Vuonna 2009 noin kolmella miljoonalla suomalaisella asuinkunta oli eri kuin syntymäkunta (www.tilastokeskus.fi). On todennäköistä, että monipaikkaisen identiteetin kokemiseen vaikuttaa syntymäpaikkaa enemmän se, kuinka paljon aikaa elämästään on eri paikoissa viettänyt. Luku siis saattaa yliarvioida monipaikkaisen identiteetin kokemista tässä suhteessa. Lisäksi osa henkilöistä ei ole välttämättä siirtynyt kunnasta toiseen fyysisesti, vaan kuntaliitosten kautta. On tietenkin myös mahdollista, että vaikka syntymäkunta ja asuinkunta ovat tällä hetkellä samat, asuinkunta on saattanut välillä vaihtua.

Käsitteellä ulkosuomalainen tarkoitetaan usein ulkomailla asuvia Suomesta muuttaneita syntyperäisiä Suomen kansalaisia sekä heidän jälkeläisiään riippumatta siitä, ovatko jälkeläiset Suomen kansalaisia tai Suomessa syntyneitä. Henkilöiden tulee kuitenkin itse pitää itseään suomalaisina ja omata suomalainen identiteetti. Tarkkaa tilastotietoa ulkosuomalaisten lukumäärästä ei ole. Väestörekisterikeskuksen poissaolevaa väestöä koskevan rekisterin mukaan ulkomailla asuvien Suomen kansalaisten määrä oli vuonna 2004 noin 255 000. Siirtolaisuusinstituutin arvioiden mukaan ulkomailla asuu Suomessa syntyneitä ensimmäisen polven ulkosuomalaisia noin 300 000 ja ensimmäisen ja toisen polven ulkosuomalaisia yhteensä noin 600 000. Kun mukaan lasketaan arviot kolmannen ja sitä useamman polven ulkosuomalaisista, ulkosuomalaisten määrä nousee noin 1,3 miljoonaan. Heistä asuu Yhdysvalloissa noin 600 000, Kanadassa noin 100 000 ja Ruotsissa noin 400 000 (www.usp.fi).

Ulkomaalaistausta voidaan määritellä monella eri tavalla. Suomen siirtolaisinstituutin vuonna 2008 julkaistussa tutkimuksessa selvitettiin, että vuonna 2006 Suomessa oli 187 910 ulkomailla syntyneitä henkilöä. Luku on todennäköisesti aliarvio sellaisten Suomessa asuvien ihmisten määrästä, jotka kokevat olevansa ulkomaalaistaustaisia (www.migrationinstitute.fi).

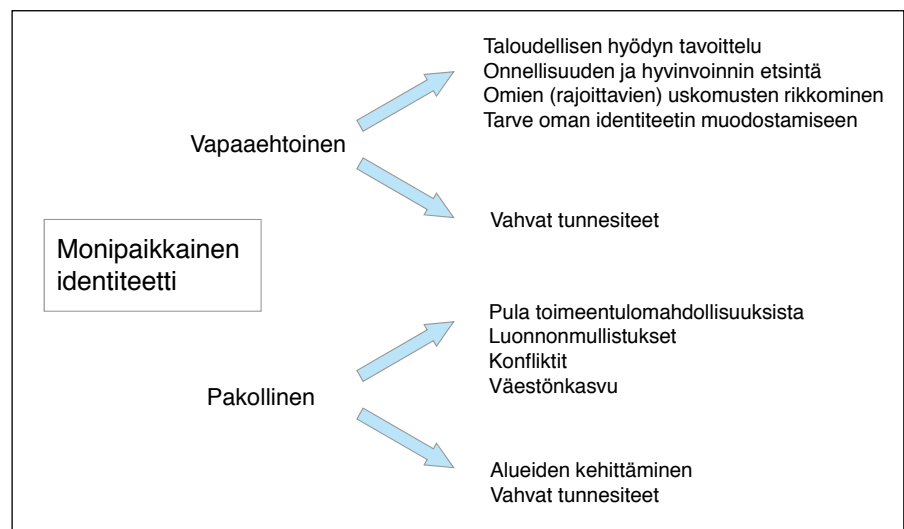
Vuoteen 2010 mennessä kaksoiskansalaisuuden on Suomessa saanut jo yli 50 000 ihmistä. Heistä suurimman ryhmän muodostavat venäläiset, joita on 13 000. Toiseksi eniten kaksoiskansalaisuuksia on ruotsalaisilla, kolmantena tulevat yhdysvaltalaiset (Konttinen 2010).

5.2 Muutostekijöitä

Monipaikkaisen identiteetin muutostekijät on luokiteltu kuvassa 18. Vapaaehtoista monipaikkaista identiteettiä lisäävät erityisesti yksilön taloudellisen hyödyn tavoittelu, onnellisuuden ja hyvinvoinnin etsintä, rajojen rikkomisen tarve ja tarve oman identiteetin muodostamiseen. Helppo liikkuminen esimerkiksi Euroopan unionin valtioiden välillä sekä kasvavat mahdollisuudet ulkomailla työskentelyyn lisäävät todennäköisesti monipaikkaisen identiteetin omaavien ihmisten määrää. Suomen turvallisuus, laadukkaat palvelut ja korkea elintaso houkuttelevat pysyviä asukkaita Suomen ulkopuolelta, tosin EU:n ulkopuolelta Suomeen työskentelemään tuleminen on edelleen hankalaa (Laitila 2006). Toisaalta voimakkaat tunnesiteet paikkaan tai ihmisiin saattavat sitoa ihmiset tiukasti yhteen paikkaan ja rajoittaa ilmiön kasvua. Suomen osalta ilmiötä vähentävät osaltaan kielivaikkeudet, sosiaalisten suhteiden rikkoutuminen sekä ilmasto (Laitila 2006).

Pakollista monipaikkaista identiteettiä ilmiönä voimistavat yleismaailmalliset ilmiöt kuten toimeentulomahdollisuuksien puute, konfliktit, väestönkasvu ja luonnonmullistukset. Ne saattavat lisätä ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrää Suomessa. Näissä tilanteissa muuttajat joutuvat olosuhteiden pakosta omaksumaan toisen kulttuurin tai paikan identiteetin alkuperäisen identiteetin säilyessä usein hyvin voimakkaana. Uuden identiteetin ollessa ”pakotettua” myös erilaiset elämän haasteet lisääntyvät.

Pakollista monipaikkaista identiteettiä vähentävät kansainvälinen kriisiapu, alueiden kehittäminen, taloudellisen tasa-arvon lisääntyminen ja niin edelleen. Sen lisäksi vahvat tunnesiteet sitovat tässäkin ilmiössä ihmisiä yhteen paikkaan, vaikka elinolosuhteet olisivat haastavia.

Kuva 18. Kasvattavia ja rajoittavia tekijöitä: Monipaikkainen identiteetti. (Kuva: Pöyry)

5.3 Haasteita

Merkittävämmät monipaikkaiseen identiteettiin liittyvät haasteet liittyvät yksilön hyvinvointiin. Juurettomuus, yksinäisyys, turvattomuus ja kulttuurien törmäykset ovat monipaikkaisen identiteetin varjopuolia, joista toiset yksilöt kärsivät toisia enemmän. Lisäksi monipaikkaisessa identiteetissä oman minuuden hahmottaminen voi olla hankalaa.

Usein identiteetiltään monipaikkainen kohtaa myös (vieraaseen) kieleen ja muuhun elämän ja arjen organisointiin liittyviä haasteita. Identiteetin ja henkisen hyvinvoinnin kannalta on olennaista pystyä pitämään yhteyttä toisen paikan sosiaalisiin verkostoihin.

Monipaikkaiseen identiteettiin liittyviä haasteita

- Kielimuurit
  - Kulttuurien törmäykset
  - Elämän ja arjen organisointi
  - Juurettomuus
  - Yksinäisyys
  - Yhteydenpito toisen paikan sosiaalisiin verkostoihin
  - Turvattomuus
-

6 Monipaikkaisuuden tulevaisuus

6.1 Monipaikkaisuus uuden yhteiskuntavaiheen ilmentymänä

Yhteiskuntavaiheiden evoluutiossa yhteiskuntavaiheet seuraavat toisiaan. Keräily- ja metsästisyhteiskunnasta olemme tulleet nomadiyhteiskunnan kautta maatalousyhteiskuntaan, joka puolestaan on muuntunut teollisuusyhteiskunnaksi ja sittemmin tietoyhteiskunnaksi. Globaalisti tarkasteltuna nämä siirtymävaiheet eivät tapahdu kaikkialla yhtä aikaa. Suomessa ja muissa kehittyneissä maissa olemme jo eläneet tietoyhteiskunnassa, kun taas joissain maissa maatalousyhteiskunta on vielä täysimittaisena vallalla. Suomessa on nyt tapahtumassa siirtyminen tietoyhteiskunnasta mobiiliin elämysyhteiskuntaan. Yhteistä näille viimeisimmille murroksille on eräänlainen monipaikkaisuuden paluu: ihmiskunnan alkuhämärän vaeltava monipaikkainen ihminen jäi välillä paikalleen maata viljelemään, mutta on nyt yhteiskunnallisten muutosten myötä jälleen vapautunut monipaikkaiseen elämäntapaan.

Siirtyminen yhteiskunnallisesta kehitysvaiheesta toiseen ei tarkoita sitä, että aiemmat vaiheet häviävät kokonaan. Ne vain siirtyvät taustalle ja kaikista vaiheista kumuloituu kulloinenkin uusi kehitysvaihe, joka on tuotannollis-taloudellisesti, teknisesti ja sosiokulttuurisesti uudella tavalla painottunut. Tulevaisuudentutkimuksen kirjallisuudessa on havaittavissa kolmenlaista luonnehdintaa sille uudelle yhteiskuntavaiheelle, johon olemme siirtymässä nykyisestä tietoyhteiskunnasta. Se saattaa olla bioyhteiskunta (ekoyhteiskunta), digiyhteiskunta (ubiikkiyhteiskunta) tai elämysyhteiskunta.

Elämysyhteiskunta perustuu elämystaloudelle, joka merkitsee vahvaa elämyshakuisuutta tuotteiden ja palvelujen tuottamisessa ja kuluttamisessa. Elämystalous on muutos pelkästä käyttökokemuksesta kohti kontekstuaalisia käyttö- ja kulutuskoemuksia (Jensen; Rifkin, Pine & Gilmore). Tällöin asiakasräätelöinti, eli tuotteiden ja palvelujen yksilölliset, adaptiiviset yhdistelmät, nousee tärkeäksi. Identiteetit ja merkitykset upotettuina tuotteisiin ja palveluihin merkitsevät uudenlaista tarkastelukulmaa. Aletaan puhua elämyspalveluista, elämysliiketoiminnasta ja elämysjohtamisen tarpeesta. Elämystalous linkittyy varallisuuden kasvuun, jolloin se voi toteutua ekstreemielämyksinä tai energiaa ja resursseja paljon kuluttavissa muodoissa.

Elämysyhteiskunta voi tarkoittaa myös arvon antamista hyvin pelkistetyille elämyksille kuten hiljaisuudelle, hitaudelle, luonnossa liikkumiselle tai yhdessä ololle. Mobiiliuteen ja elämykselliseen sekä myös monipaikkaisuuteen vaikuttavia keskeisiä megatrendejä ovat ilmastonmuutos, väestönmuutos (vanheneminen tai määrän kasvu), globalisaatio ja digitalisaatio. Elämyshakuisuus voi olla sekä yksilökeskeistä että yhteisöllisyypohjaista. Yhä enemmän elämänhakuisuudessa voi olla mukana merkitysten etsimistä omaan elämänhallintaan ja elämän mielekkyyden rakentamiseen. Tällöin voidaan havaita viitteitä elämysyhteiskunnan muuttumisesta merkitys-yhteiskunnan suuntaan, jonka keskiöön kehitty merkitystalous. Tällöin merkitysosaamisesta voi kehittyä tärkeä tulevaisuuden osaamistarve.

Tulevaisuuden hajautuneet yhdyskunnat ovat parhaimmillaan ekotehokkaita, ja ne voivat olla maaseutumaisia, eli yhdyskunnat voivat yhdistää kaupunki- ja maaseutukulttuureja. Taloudellisella sektorilla uutta tilaa avaa erityisesti lähiruoan tuotanto, joka kasvaa voimakkaasti ja tarjoaa uudenlaisia liiketoimintamalleja. Energiatuotannossa hyödynnetään bio- ja lähituotantoa. Kaikkiaan liiketoiminnassa on hyödynnettävä jatkuvaa innovointia – vain näin talous saadaan kasvavaksi ja vakaaksi.

6.2 Monipaikkaisuus vuonna 2020 – tulevaisuuskuvia ja kehityssuuntia

Monipaikkaisuuden kehitystä ei ole vielä tutkittu koko ilmiön tasolla, mutta sirpaleitietoa eri osa-alueiden kehityssuunnista on saatavilla. Lisäksi ilmiöön liittyvien haasteiden tunnistaminen on monipaikkaisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa vielä hyvin alkutekijöissään. Materiaalia ilmiöön liittyvien ongelmien ratkaisusta ei täten myöskään ole saatavilla. Seuraavaksi on kuitenkin pyritty tunnistamaan tulevaisuuden kehityssuuntia vuoteen 2020. Skenaariot ovat syntyneet Sitran Maamerkit-ohjelman järjestämän ja Turun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen vetämän Tulevaisuusklinikan työryhmissä.

Virtuaalinen ja fyysinen tiestö

Fyysistä liikennettä siirretään tietoliikenneverkkoon, poliittinen, hallinnollinen ja ajatuksellinen painopiste virtuaaliseen liikenteeseen. Tähän liittyy myös onnellisuuden ja mielekkäeseen elämään, ei halpoin raaka-aineisiin ja energiaan perustuva talous. Monia eri palveluja tuottava ”talonmiespalvelu” haja-asutusalueille olisi hyödyllinen ratkaisu, mutta tähän tarvittaisiin muun muassa veroetuja. Haja-asutusalueiden liikkumismahdollisuudet turvataan muun muassa nuorten ja vanhusten maakunta-ajokortilla. Kodinvaihtoverkostot tukevat syrjäseutuja, tuovat uutta väkeä, kehittävät uutta sosiaalisuutta ja kulttuuria. Maanalainen verkkojärjestelmä, jossa integroitu sähkö, vesi ja ICT (*Information and Communication Technology*), olisi kätevä.

Monipaikkaelämisen hiilijalanjälki

Tutkittua tietoa tulisi tehokkaammin välittää kansalaisille, jotta he pystyisivät arvioimaan paremmin valintojensa seurauksia. Tässä auttaisi kännyköiden sijaintiin perustuva monipaikkaisen ajankäytön ja liikkumisen tutkimus ja tilastollinen seuranta. Tilojen käyttöä tulisi tehostaa niiden monikäyttöisyydellä – tiloille ”24/7-vero” käytön tehokkuuden mukaan. Älykkäät järjestelmät säätäisivät rakennusten lämmityksen ja sähkön käytön tarpeen mukaan. Asuntojen ekotehokkuutta parannettaisiin räätälöidysti ja fokusoidusti. Päästökauppa vietäisiin yksilötasolle henkilökohtaisen hiilijalanjäljen seurannalla. Ainekierto olisi paikallista. Virtuaalimaailmoja hyödynnettäisiin matkustamisen korvaajina ja uuden yhteisöllisyyden luojina. Käytettyjen tavaroiden markkinat yleistyisivät, ja kaupan ketjut tulisivat siihen mukaan. Ajankäyttöä tulisi joustavoittaa ja luoda siihen lisää valinnanvaraa niin, että liikkuminen paikkojen välillä minimoituisi tältä osin.

Palveluiden tasa-arvoisuus yli kuntarajojen

Verkostomainen, ei-hierarkkinen ja osallistava poliittisen toiminnan ja päätöksenteon kulttuuri olisi edellytys palveluiden tasa-arvoisuudelle. Palveluista voisi luopua vastineeksi jostain muusta, kun kustannukset tehdään läpinäkyviksi. Vierastyövoimalle tarvitaan myös sesonkiluonteisia palveluita. "Nykyajan kauppa-auto" tarjoaa useita, liikkuvia palveluita yhdestä paikasta.

Uudet verkostot ja yhteisöllisyyden muutokset

Toimiva monipaikkaisuus edellyttää toimivaa demokratiaa, jota puolestaan edistää vilkas kansalaiskeskustelu. Innovaatioympäristö olisi globaali ja kansalaisille, käyttäjille ja kuluttajille avoin. Arvot ja normit syntyvät ja leviävät yhä enemmän alhaalta ylöspäin; tuotannossa taas tarjonta vastaa kysyntään. Tärkeitä ovat vuorovaikutustavat, jotka välittävät "sumeaa" ja "hiljaista" tietoa. Arvot ja normit vakiintuvat verkostojen kautta. Tulisi mahdollistaa osa-aikainen työnteko eläkkeellä ja ottaa vanhukset ja iän tuoma kokemus "takaisin" aktiivisiin yhteisöihin.

Ajasta ja paikasta riippumaton työ- ja johtamiskulttuurin haasteena

Tarvitaan uusia pelisääntöjä, työehtosopimuksia ja johtamismalleja ajasta ja paikasta riippumattoman työn sujuvaan johtamiseen. Uudenlaiset, sisäisille palkkioille perustuvat työn palkitsemisen tavat korvaisivat työn mittaamisen. Eri aloilla yksin työskenteleviä yhteen kokoavat tilat, studiot ja työpajat tarjoaisivat työyhteisön ja loisivat uudenlaista sosiaalisuutta sosiaalisen median ja teknologioiden kautta kommunikoinnin vastapainoksi sekä vähentäisivät liikkumisen tarvetta. Myös työtilojen vaihtamista ja vuokraamista voisi näissä tarkoituksissa hyödyntää. Koska teknologia joka tapauksessa korostuu, sen käyttämisen tulisi olla helppoa, miellyttävää ja merkityksellistä. "Asuntovaihtamisen" mahdollisuutta ja tilojen vuokrausta tulisi helpottaa. Omistaminen ei ole arvo sinänsä, vaan tunnesiteet ja identiteetit, jotka eivät edellytä omistamista. Näin tehostettaisiin paitsi tilojen, myös yleensäkin tavaroiden käyttöä.

6.3 Monipaikkaisuuden heikot signaalit ja mustat joutsenet

Tulevaisuus muotoutuu nykyhetken valintojen ja päätösten pohjalta. Tulevaisuus on ikään kuin jo läsnä nykyhetkessä – tässä ja nyt. Tulevaisuus voidaan mieltää myös merkkeinä, joita tunnistamalla ja tulkitsemalla voidaan hahmottaa tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja. Tulevaisuuden kehkeytymistä voidaan luodata megatrendien kautta. Näitä ovat suuret, yleisesti tunnetut, maailmanlaajuiset kehityssuunnat, joihin ei voi paljon vaikuttaa lyhyellä tähtäyksellä. Tulevaisuustarkasteluja voidaan tehdä esimerkiksi viiden seuraavan megatrendin valossa: 1) ilmastonmuutos ja energiajärjestelmien muutos, 2) väestönmuutos (kasvu ja ikääntyminen), 3) globalisaatio (kulttuuri, ympäristö, kauppa, teknologia, media...), 4) digitalisaatio (teknologian konvergenssi) ja 5) elämysyhteiskunnan nousu (elämystalous). Megatrendien ohella on tarkkailtava myös mahdollisesti nousevia (heikkoja signaaleja) ja epätodennäköisiä ilmiöitä (mustia joutsenia).

1. Heikot signaalit

Heikot signaalit ovat merkkejä tällä hetkellä marginaalissa olevista, mutta mahdollisesti vahvistuvista nousevista ilmiöistä, joiden varhainen tunnistaminen antaa kilpailuetua. Tällaisia orastavia ilmiöitä monipaikkaisuuden ilmiön ympärillä ovat esimerkiksi: *slow life* (*slow design*, *slow cities*), hidas kasvu ja *downshifting* eli vapaaehtoinen kulutuksen vähentäminen, vertikaaliviljely (eli kasvien viljely rakennusten seinillä ja sisäpuolella), aineettomien hyödykkeiden merkityksen nousu, prosumerismi (jossa tiedon tai palvelun tuottaja, "producer", yhdistyy samassa persoonassa tai organisaatiossa kuluttajaan, "consumer") ja DIY (*Do It Yourself* eli itse tekemisen eetos). Seuraavia monipaikkaisuuteen liittyviä heikkoja signaaleja nousi esiin Sitran järjestämässä Tulevaisuuslinikassa:

- Seuraava talous on onnen talous
- Lähityön, -ruoan ja -palvelujen arvostus
- Lähimaaseudun nousu
- Uusien ICT-ratkaisujen muovaamat mahdollisuudet, uudet vuorovaikutuksen ja työn muodot (esimerkiksi virtuaalimaailma)
- Avointen verkostojen yhteistyö ja innovointi → organisaatioiden rajojen häilyvyys
- Uudenlaiseen yhteisöllisyyteen perustuen tuotetaan vapaaehtoisesti palveluja

2. Mustat joutsenet (villit kortit)

Mustat joutsenet ovat erittäin harvinaisia ja epätodennäköisiä tapahtumia, joiden vaikutukset kuitenkin ovat kyseisen asian tapahduttua suuret. Mustat joutsenet osoittavat, että tulevaisuus ei etene suoraviivaisesti ja täysin ennustettavasti, vaikka tietoa olisi kuinka paljon. Aito ennakoititieto syntyy myös epäjatkuvuuskohtien ja mahdollisten mustien joutsenten tunnistamisesta. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat teorian keksineen Nassim Nicholas Talebin (2007, 2010) mukaan internetin nousu, henkilökohtainen tietokone, ensimmäinen maailmansota, vuoden 2001 terroristi-isku World Trade Centeriin sekä tuoreimpana Japanin maanjäristys ja tsunami sekä niitä seurannut ydinvoimalakatastrofi vuonna 2011. Seuraavia monipaikkaisuuteen liittyviä mustia joutsenia nousi esiin Sitran Maamerkit-ohjelman järjestämässä ja Turun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen vetämässä Tulevaisuuslinikassa.

- Ilmastonmuutos → ilmastopakolaiset, ennakoimattomat muuttoliikkeet
- Riippuvuus teknologiasta → haavoittuvuus, tietoturvariskit
- Sähköisten virtojen pitkäaikaiset terveysvaikutukset
- Kuntakonkurssiaalto
- "Keskityisleiri", eli pakkoyhteiskunta
- Google paljastuu huijaukseksi – ei tuloja
- Myrskyt tms., "Nokian vesikriisi"
- Humaani robotti
- Globaali energian ja raaka-aineiden käyttö nousee jyrkästi ja nopeasti → talouden ja liikenteen konvergointi muodostuu pakoksi
- Ilmastonmuutoksen hillitseminen otetaan todesta ja liikennettä ruvetaan hillitsemään
- Polttoaineiden raju hinnan nousu vähentää liikkumista merkittävästi → monipaikkainen elämäntapa vaikeutuu
- Sään ääri-ilmiöt vähentää/poistaa halukkuutta "mökkeilyyn" kotimaassa → vapaa-ajan asunnot siirtyvät kauemmaksi maailmalle

7 Yhteenvedo ja johtopäätökset

Monipaikkaisuus voidaan määritellä ihmisten jokapäiväisiä elinympäristöjä yhä useammin leimaavan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuudeksi. Tätä käsitettä helpommin avautuvat kuitenkin suppeammat käsitteet kuten etätyö, kakkosasuminen tai kulttuuri-identiteetti. Monipaikkaisuus on paitsi fyysistä liikkumista paikasta toiseen, myös elämäntapa, kulttuuri ja jokapäiväisten rutiinien rakenne. Fyysisen monipaikkaisuuden lisäksi myös virtuaalinen ympäristö on nousemassa mukaan keskusteluun.

Monipaikkaisuus voi olla vapaaehtoista/etuoikeutettua tai pakotettua. Suomessa pakotettu monipaikkaisuus ei kuitenkaan vaikuta olevan laajaa, jos työn takia liikkumista ei lasketa mukaan. Suurin monipaikkaisten ryhmä on identiteetiltään monipaikkaiset. Maaseutu linkittyy useisiin monipaikkaisten ryhmiin: identiteetiltään maalaiset, etätyöläiset, vapaa-ajan asuminen maaseudulla, maaseudulla tapahtuvat harrastukset.

Toimenpiteitä kestäväen monipaikkaisuuden mahdollistamiseksi tarvitaan kolmella tasolla. Ensinnäkin *globaalilla tasolla* tarvitaan tiedon hakua ja monipaikkaisuus-ilmion määrittelyä ja analyysiä. Toiseksi *kansallisella tasolla* tarvitaan tulevaisuustyöpajoja keskeisistä tulevaisuuden kehittämisen painopisteistä, miellipaikkojen ja monipaikkaisuuden havainnollistamista sekä analysointia kartografisesti. Lisäksi tarvitaan Maaseutubarometrin osana arviointia monipaikka-asumisen keston yhteydestä maaseutuajatteluun sekä hajautettujen järjestelmien johtamista ja etätyötä. Kolmanneksi *paikallisella tasolla* (myös kansallisella) tarvitaan monipaikkaisuuden kokeilu- ja kehittämishankkeita.

Kestävyysaasteet tulee huomioida monipaikkaisuuden mahdollistavissa toimenpiteissä. Taloudellisen kestävyden haasteeksi muodostuu, onko Suomella varaa monipaikkaisuuteen, ja kuinka se toteutuisi kustannustehokkaasti. Sosiaalisen kestävyden haaste on, onko (ei-pakotettu) monipaikkaisuus, esimerkiksi etätyö, vain tiettyjen ammattiryhmien/tuloryhmien etuoikeus. Mitä toimenpiteitä tarvitaan hyvinvoinnin turvaamiseksi monipaikkaisuuden todennäköisesti lisääntyessä? Ekologisen kestävyden haaste on, lisääntyvätkö muun muassa liikkuminen, asumisen hiilijalanjälki ja vapaa-ajan asuntojen jätevesikuormitus. Kestävyden lisäksi suurimpien haasteiden voidaan tunnistaa liittyvän etätyön pelisääntöihin ja palvelujen saatavuuteen.

Monipaikkaisuus-ilmion kehitys tulevaisuudessa on vahvasti sidoksissa taloudellisen tilanteen kehitykseen. Suuri merkitys lienee myös informaatioteknologialla, jota tarvitaan monipaikkaisuuteen liittyvien haasteiden ratkaisemiseen (muun muassa tiedonsiirto, tietoturvakysymykset, ekotehokkuuden varmistaminen).

Kestävä monipaikkaisuus ei ole fyysinen luonnonlaki, vaan inhimillisen toiminnan muoto, joskus pakon sanelemaa ja muutoin yleisemmin tarpeiden ja toiveiden muodostama elämisen malli, eräissä tapauksissa jopa itseisarvo. Yhteiskunnan ja kaikkien sen toimijoiden etu on, että hyvinvointia ja elämänlaatua lisäävä monipaikkaisuus toteutuu mahdollisimman paljon kestävästä monipaikkaisuuden muodoissa – toisin sanoen energiaa ja resursseja mahdollisimman vähän kuluttaen sekä päästöjä ja jätteitä mahdollisimman vähän tuottaen. Niitä edistäviä toimenpiteitä tulee ottaa käyttöön ja toisaalta purkaa kestävästä monipaikkaisuuden toteutumisen esteitä.

Käytännön teemoja monipaikkaisuuden edistämiseksi ovat verotuksen käyttö päätösten ohjailussa, joustavan ajankäytön kehittäminen, tilojen käytön tehostaminen, etätyöpisteet (myös eri alojen työntekijöitä yhteen tuovat), asunnonvaihtoverkostot sekä ICT:n hyödyntäminen liikkumisen vähentämisessä ja sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Monipaikkaisuuteen liittyy myös erilaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ongelmia, kuten sosiaalisten suhteiden mahdollinen heikkeneminen hajautuvassa yhteiskunnassa, juurettomuus (yhteisöstä, paikasta, kulttuurista), kulttuuriset törmäykset ”meidän” ja ”muiden” välillä sekä työn ja vapaa-ajan sekoittumiseen liittyvät ongelmat. Herää myös kysymys, ovatko monipaikkaisuus ja ekologisuus ratkaisemattomassa ristiriidassa keskenään. Myöskin sukupolvinäkökulmasta katsottuna monipaikkaisuus voidaan kokea toisin: nuoret eivät välttämättä koe maaseutua ja esimerkiksi mökkeilyä yhtä tärkeäksi kuin vanhemmat polvet.

Uusia innovaatioita monipaikkaisuuteen liittyen voisivat olla esimerkiksi kännyköiden sijaintitietoihin perustuva monipaikkaisen ajankäytön tutkimus, asunnonvaihtopalvelut, yöpymispankki, eri alojen työntekijöitä ja freelancereita yhteen tuovat etätyökei-
taat, paikkojen ketjut, hiilijalanjälkiperusteiset älykkäät maksujärjestelmät, älykkäät lämmitysjärjestelmät, työn palkitsevuuden ja autonomian kehittäminen siten, että tarkka valvonta ja kontrolli käyvät tarpeettomaksi, rakennuslupa- ja sidottu sopimus palveluista luopumisen rasitteena, kulttuuripalvelujen reaaliaikainen siirto verkossa, hologrammi-lääkäri, hiljaisuuden ja pimeyden innovatiivinen hyödyntäminen ja luomuläsnäolo.

Monipaikkainen Suomi on pitkälle kehittynyt verkostoyhteiskunta. Monipaikkaisuus ja sen kestävyys edellyttävät syvällisiä muutoksia yhteiskunnan niin poliittisella, taloudellisella, teknologisella kuin sosio-kulttuurisella tasolla. Tasoja yhdistää aktiivisesti toimiva, osallistuva ja tiheään verkottunut yksilö, joka hallitsee elämäntilanteensa sekä eri tiedon- ja elämäntilanteita niin suvereenisti, ettei ole eikä edes halua olla sidottu tiettyyn paikkaan. Hierarkioista on siirrytty verkostojen alhaalta ylös -ajatteluun, mutta toisaalta asiantuntijuuden ja tiedon arvostus on vahvaa. Myös yhteisöt tekevät kuitenkin paluuta vastapainona pitkälle jalostuneeseen individualismiin ”uuden yhteisöllisyyden” muodossa, jossa vapaat yksilöt muodostavat aktiivisesti yhteisöllisiä ja ei-välineellisiä suhteita. Esimerkiksi jakamisen ja vaihdannan kulttuurin yleistymisen voi tuoda suuriakin muutoksia suhteissa nykyiseen elämänmenoon.

Monipaikkaisuus ei tarkoita pelkästään fyysistä vaan myös henkistä monipaikkaisuutta, yleistä moninaisuuden ja diversiteetin ihannetta: moniarvoisuutta, elämän rikkautta ja mielekkyyttä, jatkuvaa muutosta, yksilöllisyyttä. Yksilöiden ja kulttuurin tasolla hahmottuneen monipaikkaisuuden edellytyksenä on yksilöiden elämän ja ympäröivän kulttuurin merkitysriikkaus – tällöin elämän mielekkyys ja yhtenäisyys ei ole paikkasidonnaista. Yhteiskunnallisten rakenteiden tasolla erityisen tärkeää monipaikkaisen, hajautuneen ja moniarvoisen yhteiskunnan rakentumisessa on eri sektorien, sosiaalisten ja ikä- ja ammattiryhmien sekä yhteisöjen/verkostojen sekoittuminen ja yhteistyö. Monipaikkaista yhteiskuntaa on yhä vaikeampi hallita ja ohjata keskitetysti. Monipaikkainen Suomi on nykyisestä radikaalisti muuttunut ja alati muuttuva yhteiskunta, jossa käsitteiden ja käsitysten tuuletus on toisesta tapahtunut.

Kun ottaa huomioon vahvan yksilölähtöisyyden sekä sosiaalisten ongelmien sivuuttamisen, monipaikkaisuus näyttäytyy työskentelyn tulosten perusteella kuitenkin varsin elitistisenä käsitteenä ja projektina. Keskeiseksi monipaikkaisen tulevaisuuden kysymykseksi ehkä nouseekin, kuinka hyvin yhteiskunnalliset ja kulttuuriset rakenteet tukevat henkistä ja materiaalista valmiutta monipaikkaelämiseen, ja kuinka näitä rakenteita tulisi tässä tarkoituksessa konkreettisesti kehittää. Monipaikkaisuus ei ole haasteellista ainoastaan sosiaalisen kerrostuneisuuden näkökulmasta, vaan fyysisesti, ajallisesti ja henkisesti monipaikkainen elämäntapa vaatii jokaiselta kansalaiselta runsaasti sekä taloudellista, sosiaalista että kulttuurista pääomaa.

Kaiken kaikkiaan esiin on noussut tärkeitä näkökulmia ja käytännön ratkaisuja, jotka auttavat ylittämään vallitsevan kaupunkikeskusten ja keskittämisen paradigman. Luovuuteen, aineettomaan tuotantoon ja globaaliin kilpailuun perustuvan talouden perustava yksikkö on vallitsevan ajattelun mukaan kaupunkiympäristö. Monipaikkaisuuden ehkä haastavin, mutta myös hedelmällisin kysymys liittyykin siihen, kuinka tulevaisuuden Suomessa kyetään yhdistämään kaupunkiympäristön ja tiheän asutuksen taloudellinen aktiivisuus, virikkeellisyys, rikas vuorovaikutus, monimuotoisuus ja luovuus maaseudun rauhaan, väljyyteen ja luonnonläheisyyteen. Jos tässä onnistutaan, Suomella voi olla ainutlaatuinen kansainvälinen kilpailuvaltti.

Paradigman muutoksen välttämättömyys on myös käynyt ilmi. Muutoksia tarvitaan, ei vain talouden vaan myös työnteon, johtamisen ja liikkumisen mallien osalta. Tämä raportti tarjoaa aineksia kokonaisvaltaisen käsityksen muodostamiseen monipaikkaisuuden ilmiöstä. Millaisena monipaikkaisuuden monet kasvot näyttäytyvät tulevaisuuden Suomessa 2020 riippuu valinnoista: mitä monipaikkaisuuden muotoja halutaan edistää ja suosia? Mitä puolestaan halutaan ehkäistä? Mitä pullonkauloja tulisi poistaa monipaikkaisuuden tieltä? Näiden osalta tarvitaan selkeitä kannanottoja ja poliittista tahtotilaa, joka on luotavissa yhteiskunnallisen keskustelun sekä kansalaisten toiveiden ja tarpeiden kuuntelun pohjalta. Monipaikkaisuuden rinnalla huomio kiinnittyy myös uuspaikallisuuteen eli paikan uudelleen löytämiseen. Mikä on sen merkitys yksilöille ja liiketoimintamahdollisuuksille globaalissa maailmassa ja Suomen tasolla? Lisäksi kansainvälisen ja kotimaisen monipaikkaisuuden välinen suhde ja vertailu, monipaikkaisuuden ja minipaikkaisuuden jännite sekä fyysisen ja virtuaalisen monipaikkaisuuden kudelma ovat isoja aihekokonaisuuksia. Näitä täytyy pohtia kaikkien toimijoiden näkökulmasta luotaessa suomalaista monipaikkakulttuuria.

Lähteet ja kirjallisuus

Amara, Roy (1981). The Futures Field: How to Tell Good Work from Bad. *The Futurist*. April 1981.

Aro T (2010). Alueiden välinen polarisoituminen kiihtyy, esitys.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (2010). *Asunnottomat 2009*. Selvitys 05/2010.

Bailey D.E. & Kurland N.B. (2002). A review of telework research: findings, new directions, and lessons for the study of modern work. *J. Organiz. Behav.* 23, pp. 383–400.

Balthazard P.A., Waldman D.A., John E. & Warren J.E. (2009). Predictors of the emergence of transformational leadership in virtual decision teams, *The Leadership Quarterly* 20, pp. 651–663.

Beaman K., Jim Candler J. (2007). *Going Global: Visualizing and Supporting a Borderless Enterprise*, presentation, Jeitosa Group.

Beaman K. (2009). *Business Process Design in an On-Demand World*, presentation, Jeitosa Group.

Beaman K. (2010). *Leading Practices in Global HR: Determining Your Own "Best" Path Forward*, Jeitosa group, IHRIM.link, December 2009/January 2010

Beck, U. (1997). *Ortspolygamie. Teoksessa: Was ist Globalisierung? Irrtümer des Globalismus - Antworten auf Globalisierung.* Hrsg.: U. Beck. - Frankfurt a.M. 1997, S. 127–135.

Behrend F.D. & Erwee R. (2009). Mapping knowledge flows in virtual teams with Social Network Analysis SNA, *Journal of Knowledge Management*, Vol. 13 pp. pp. 99–114.

Bélanger F. & Allport C.D. (2008). Collaborative technologies in knowledge telework: an exploratory study, *Info Systems J* 18, pp. 101–121

Bennet N., Wise C. & Woods P. (2003). *Distributed Leadership Literature review*, NCLS

Bergum S. (2009). *Management of teleworkers – managerial communication at a distance*, Doctoral thesis, Turku School of Economics, series A-10-2009.

Bosch-Sijtsema P.M., Ruohomäki V. & Vartiainen M. (2010). Multi-locational knowledge workers in the office: navigation, disturbances and effectiveness, *New Technology, Work and Employment* 25:3, pp 183-195.

Bowman G. (2008). At home abroad, *The Field Site as Second Home*, e-article in *Ethnologia Europaea*, J. of European Ethnology, Vol 37:1-2, 140–148.

Brandt, C. (2010). *Mobile Arbeit – Gute Arbeit? Arbeitsqualität und Gestaltungsansätze bei mobiler Arbeit*.

Bray S. & Markkula M. (2009). *Orchestrating High Performance Global Collaboration Strategic Alliance - What Next?* presentation.

Bylund M. (1991). *Borta bra men hemma bäst? Flyttare och återflyttare i Västernorrlandslän.* Rapport 72, ERU. Stockholm.

- Conlin M. (2009). Is There a Virtual Worker Personality? Business Week Online; 6/17/ p1.
- Daly, George S. & Shoemaker, Paul J.H. (2006). Peripheral Vision. Detecting the Weak Signals That Will Make or Break Your Company. Harvard Business School Press.
- DeMarco M. (2007). Leadership in a Distributed World: Lessons from Online Gaming. Institute for Business Value, IBM.
- Doctorow, C. (2004). Eastern Standard Tribe. Saatavilla osoitteessa: http://craphound.com/est/Cory_Doctorow_-_Eastern_Standard_Tribe.pdf
- Gareis, K., Kordey, N. & Müller, S. (2004). Work in the Information Society – the Regional Dimension. BISER Domain report no. 7.
- Gibney J., Murie A. (ed.) (2008). Toward a 'New' Strategic Leadership of Place for the Knowledge-Based Economy, A report for the Academy for Sustainable Communities, University of Birmingham.
- Glenn, Jerome C. (2009). The Futures Wheel. In: Futures Research Methodology v3.0. Millennium Project. Washington. <http://mpcollab.org/MPbeta1/node/1959>
- Gluesing J.C. (2008). Identity in a virtual world: the coevolution of technology, work and lifecycle.
- Gluesing J.C., Meerwarth T.L. & Jordan B.(2008). Conclusion: Patterns of Mobile Work and Life, NAPA Bulletin 30.
- Golden T.D. & Raghuram S. (2010). Teleworker knowledge sharing and the role of altered relational and technological interactions, J. of Organizational Behavior 31, pp. 1061–1085.
- Hall, E.T. (1966). The Hidden Dimension, New York: Doubleday .
- Hambley L.A., O'Neill & Kline T.J.B. (2007). Virtual team leadership: the effects of leadership style and communication medium on team interaction styles and outcomes. Organizational Behavior and Human decision Processes 103, pp. 1–20.
- Heinonen, S. & Ratvio, R. (toim.). (2007). Asumisen tulevaisuutta ennakoimassa. VTT Tutkimusraportti.
- Heinonen, S. & Ratvio, R. (2006). Avaimet asumisen kokonaisuuden hahmottamiseen. Asumisen ennakointi 2020. Helsinki.
- Heinonen, Sirkka & Halonen, Minna (2007). Ekotehokkaan Maaseudun ja kaupunkiseudun kokeilumalleja. Teoriaa ja käytännön innovaatioita. <http://virtual.vtt.fi/ekoseutu> (Raportti 1 ja Raportti 2)
- Heinonen et al. (2004). Kestääkö tietoyhteiskunta? Suomen ympäristö 603.
- Heinonen, Sirkka, Halonen, Minna & Daldoss, Lorenzo (2007). Rauhallinen asuminen (slow housing) osana elinympäristöjen houkuttelevuutta. Futura 4/2007, 5–24.
- Heinonen, Sirkka (2010). Tulevaisuusklinikan alustus "Monipaikkaisuus mobiiliin elämysyhteiskunnan tarinana" <http://www.slideshare.net/Maamerkit/monipaikkaisuus-tulevaisuusklinikka10122010sirkka-heinonen>.
- Heinonen, Sirkka ja Ruotsalainen Juho (2011). Kestävä monipaikkaisuus. Sitran Tulevaisuusklinikan 10.12.2010 tulokset. Tulevaisuuden tutkimuskeskus.
-

Heinonen, S. & Saarimaa, R. (2009). Työelämän laadulla parempaa jaksamista – Kuinka etätö voi auttaa? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja.

Hellström, Eeva (2010). Tulevaisuusklinikan alustus "Mikä-Mikä-Maamerkit".
<http://www.slideshare.net/Maamerkit/mika-mikamaamerkit-monipaikkaisuustypaja-20101210eevahellstrom>

Helin H. (2010). Aina on ollut vaikeaa. Kuntien talouden kehitys 1988–2008. Tutkimuskatsaus 6/2010, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hilti N (2009). Multilokales Wohnen: Bewegungen und Verortungen. Informationen zur Raumentwicklung Heft 1 / 2 2009

Hilti, M. (2007). Nicht dahaim und doch zuhause? – Über das Phänomen der Multilokalität. Schweizerisches Archiv für Volkskunde 103 (2007), 181–199.

Hiltunen, M., Pitkänen, K., Vepsäläinen, M. & Suvantola, J. (2007). Mobile geographies in mobile societies: second home living in between theory and practice in rural Finland. Muuttuva matkailu 3-4/2007. Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos, Joensuun yliopisto.

Honkatukia J., Kangasharju A. & Vaittinen R., (2003). Suuren aluepolitiikan ja hajasijoittamisen vaikutuksia Keski-suomessa, VATT-keskustelualoitteita 308.

Hyrkkänen, U. & Vartiainen, M. (2009). "Säädylisissä ja hyvissä oloissa". Mobiilin ja monipaikkaisen työn työolojen ja työkuormituksen arviointimenetelmän kehittäminen. Turun ammattikorkeakoulu.

Hyrkkänen U., Putkonen A. & Vartiainen M (2007). Complexity and Workload Factors in Virtual Work Environments of Mobile Work. M.J. Dainoff (ed.): Ergonomics and Health aspects, HCII 2007, LNCS 4566, pp. 85–94.

IBM (2007a). Leadership in a distributed world Lessons from online gaming. IBM Institute for Business Value

IBM (2007b). Virtual Worlds, Real Leaders; Online games put the future of business leadership on display. IBM Institute for Business Value.

Illegems V. & Verbeke A. (2004). Telework: what does it Mean for Management. Long Range Planning 37, pp. 319–334.

Jaakson K. & Kallaste E. (2010). Beyond flexibility: reallocation of responsibilities in the case of telework. New technology, work and Employment 25:3, pp. 196–210.

Jensen, Rolf (1996). The Dream Society. How the Coming Shift from Information to Imagination Will Transform Your Business. McGraw-Hill, United States.

Jordan, B. (2009). The Decoupling of Work and Place. Anthropology News (December): 47–48.

Jordan, B. (2008). Living a distributed life: Multi-locality and Working at a distance. Palo Alto Research Center.

Jordan B. (2008). Multilocality. Living a distributed life: multi-locality and working at a distance.

Joyce K, Pabayo R, Critchley J & Bamba C (2010). Flexible working conditions and their effects on employee health and wellbeing (Review), the Cochrane Library Issue 2.

- Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry.
- Karhio, K. (2009). Uusi työ, vanhat raamit. Uuden työn esteistä luovilla aloilla. Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia.
- Karvonen J., Eskelinen L. & Aunola A. (2009). Kunta- ja palvelurakenne uudistuu, miten opetuspalvelut järjestetään?
- Karsenty, S. (1978). Teoksessa: Dubost F., Bonnain R., Ciccé C., Cloarec J., Perrot M., Phelouzat-Perriquet N. & De La Soudière M. 1995. Les résidences secondaires. Nouvelles orientations. Rapport final à la DATAR (convention d'étude n°93.42), par le Groupe de prospective sur l'avenir des espaces ruraux.
- Kaswin J. & Vandlen J. (2010). What managerial skills are needed to develop employees and lead teams in an increasingly virtual context? Executive summary, Cornell University
- Kiriakos C.M. (2010). The World Is My Workplace? The Meaning of Locality and Distance for Finnish Professionals in Silicon Valley. Doctoral thesis, European University Institute, Florence, Italy
- KOKO (2008). KOKO-tietopoturi, AKY/Ohjausryhmä 10.12.2008.
- KOKO (2010). 52 eriKOKOista aluetta – 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö, alueiden kehittämissyksikkö.
- Komulainen, V. (2007). Etätyö maaseudulla kakkosasunnossa. Töissä lomalla luonnon helmassa. MTT Taloustutkimus.
- Konttinen J. (2010). Kahden passin kansalaisuudet kovassa kasvussa. Saatavilla osoitteessa: www.hs.fi 24.11.2010
- Konttinen, Lea (2010). Tulevaisuusklinikan alustus "Mikä monipaikkaisuus?" <http://www.slideshare.net/Maamerkit/mik-monipaikkaisuus>
- Kuntaliitto (2009). Rakennemuutoskatsaus 2009. Kuntaliitto verkkojulkaisu.
- Kuntaliitto (2010). Rakennemuutoskatsaus 2010. Kuntaliitto verkkojulkaisu
- Kytö, H. & Aaltola, L. (2006). Muuttuva maallemuuttaja. Maallemuuttajien elämäntavat ja maallemuuton mukanaan tuomat muutokset. Kuluttajatutkimuskeskus.
- Laitila, A. (2006). Haastattelututkimus korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien sopeutumiskokemuksista Tampereella.
- Linnava V. & Velin N. (2010). Maaseutuasumisen vetovoimatekijät ja laatu, opinnäytetyö, liiketalouden koulutusohjelma, Laurea amk.
- Levitt, P. (2001). The Transnational Villagers. Berkeley: University of California Press.
- Lilischkis, S. (2006). More yo-yos, pendulums and nomads: trends of mobile and multi-location work in the information society. STAR (Socio-economic trends assessment for the digital revolution), Issue report no. 36.
- Lück D. & Schneider N.F. (2010). Introducing to the special issue on mobility and family: increasing job mobility – changing family lives. Zeitschrift für Familienforschung, Journal of Family Research, 2010 Heft 2, pp. 135–149.
-

- Löfström, Å. & Löwander, B. (1991). Stanna eller flytta? – En studie av kvinnor och män som bor eller har bott i Norrlands inland. Ds 1991:65, ERU. Stockholm.
- Marcus, G. (1986). Contemporary Problems of Ethnography in the Modern World System. Teoksessa: Clifford, J. & Marcus, G. Writing culture: the poetics and politics of ethnography.
- Martikainen, T. (2009). Katsaus. Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.
- Maruyama T., Hopkinson P.G. & James P.W. (2009). A multivariate analysis of work-life balance outcomes from a large-scale telework programme. *New Technology, Work and Employment* 24:1, pp. 76–89.
- Mayo M., Pastor J.-C., Gomez-Mejia L. & Cruz C. (2009). Why do some firms adopt telecommuting while others do not, a contingency perspective. *Human Resource Management*, Vol. 48 no 8, pp. 917–939.
- Mcdaniel E. (2005). Cross-Boundary Leadership: A New Challenge for eGovernment. 18th Bled eConference, eIntegration in action, Slovenia June 6.-8., 2005.
- Meerwarth T.L., Gluesing J.C. & Jordan B. (2008). Introduction: tracking the context of mobile lives. *NAPA Bulletin*, 30, pp. 1–11.
- Moisio A. (2004). Julkisen rahan liikkeet uudenmaan ja muun suomen välillä. VATT-keskustelualoitteita 330. VATT.
- Moisio A. (2002). Essays on Finnish Municipal Finance and Intergovernmental grants. Doctoral thesis. VATT-tutkimuksia 93. VATT.
- Moisio A. (2009). Suomen alueellisen kehityksen visio ja vaihtoehtoiset skenaariot vuoteen 2020 - näkökulmana kuntatalous ja kuntapalvelut. TEM.
- Moon N.W. (2007). Private Sector telework and its Implications for Economic Development: Results of a Case Survey and Policy Assessment. Georgia Institute of technology, Atlanta, USA
- Morganson V.J., Major, D.A., Oborn K.L., Verive J.M. & Heelan M.P. (2010). Comparing telework locations and traditional work arrangements. Differences in work-life balance support, job satisfaction, and inclusion. *J. of Managerial Psychology*, Vol 25, no 6, pp. 578-595.
- Müller, D. K., Nordin, U. & Marjavaara, R. (2010). Fritidsboendes relationer till den svenska landsbygden. Umeå Universitet, Kulturgeografiska institutionen.
- Myrskylä P. (2008a). Asuminen ja rakentaminen – suhdanteet muuttuvat? Pendelöinti ja asuminen, esitelmä, Tilastokeskus.
- Myrskylä P. (2008b). Pendelöinti muokkaa kuntarakennetta ja asumista, *Tieto & Trendit* 6/2008, Tilastokeskus.
- Mäkelä A. (2009). Valtion toimien alueellistaminen TRO 4/2008, Eduskunta tarkastusvaliokunta.
- Nadler R. (2009). Multilocality: An Emerging Concept between the Terms of Mobility and Migration (34 pages).
- New Scientist (2010). In with the New Scientist: Our predictions for 2011, Issue 2792, s. 30.
- Nikunen, K. (2005). Faniuden aika. Kolme tapausta televisio-ohjelmien faniudesta vuosituhannen taitteen Suomessa. Tampereen yliopiston väitöskirja.
-

- Oksanen K. (2009). Pendelöinti-tutkimuksesta. Läntisen Uudenmaan Yrityssanomien, nro 5.
- O'Neill T.A., Hambley L.A., Greidanus N.S., MacDonnell R & Kline T.J.B. (2009). Predicting teleworker success: and exploration of personality, motivational, situational, and job characteristics. *New technology, work and Employment* 24:2, pp. 144–163.
- Palola A. (2010). Alueellistaminen henkilöstön näkökulmasta. Esitys. Alueellistamisen sen henkilöstöpoliittiset linjaukset -seminaari 5.5.2010. VM.
- Palttila Y., Niemi E. (2003). Maaseutu EU-ohjelmakauden 2000-2006 alussa – maaseutuindikaattorit. Katsauksia 2003/2, Tilastokeskus.
- Palttila Y. (2006). Asenteet maaseutua kohtaan ja maaseudulle muutto Suomessa. Kirjallisuuskatsaus uusimpiin tutkimustuloksiin. Tilastokeskus
- Pekkola J. & Uskelin L. (ed.) (2007). Etätyöopas työnantajille, työministeriö, ESR.
- Piekkola, H. (2008). Globalisaatio, yritysten kansainvälistyminen ja työmarkkinat. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja.
- Pine & Gilmore (1999). *Experience Economy. Work Is Theatre & Every Business a Stage*. Harvard Business School Press, Boston.
- Pink S. (2008). sense and sustainability: the case of the Slow City movement. *Local Environment*, Vol. 13. No 2, pp. 95–106.
- Päijät (2009). Päijät-Pendeli – työmatkapendelöinnin Päijät-Hämen pääkaupunkiseutu kehitys; pendelöijien näkemyksiä asuinympäristöstä ja liikenneyhteyksien kehittämisestä 15.11.2008-31.8.2009. EU AKR projekti raportti.
- Pöyry (2010). Maamerkit-ohjelman tiedon keruu ja synteesi 4Q/2010: Monipaikkaisuus. Julkaisematon.
- Quadahl J. (2008). A qualitative Analysis of Factors Associated with User Acceptance and Rejection of a New Workplace Information System in the Public Sector: a Conceptual Model. *Canadian J. of Administrative Sciences*, 25, pp. 201–213.
- Rahkonen J. (2009). Länsi-Uudenmaan kuntien pendelöintitutkimus. miksi ihmiset käyvät töissä kotikuntansa ulkopuolella? Taloustutkimus Oy.
- Rahtola R., Lappi J. & Karinki J.-P. (2009). SAWE Situated activities in Working Environments. ideakortit. Taideteollinen korkeakoulu, Future Home instituutti.
- Reuschke D. (2009). Dwelling arrangements and meaningf issues of dwelling in a multilocational way of life for job reasons. Project "Mobile living arrangements and housing demand", Universität Dortmund.
- Reuschke D. (2010). Job-induced Commuting between Two residences – Characteristics of a Multilocational Living Arrangement in the Late Modernity. comparative population studies – Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft, Vo. 85, pp. 107–134.
- Rich, M. (2006). Double Nesters. *New York Times*, Jan.19th, F1, 1, 7.
- Rifkin, Jeremy (2002). *Age of Access. The New Culture of Hypercapitalism, Where all of Life is a Paid-For Experience*. Penguin Putnam Inc., New York.
- Rolshoven, J. & Wikler, J. (2009). Multilokalität und Mobilität. Informationen sur Raumentwicklung. Heft 1/2.2009.
-

- Rolshoven, J. (2008). Kultur-Bewegungen: Multilokalität als Lebensweise in der Spätmoderne. Österreichische Zeitschrift für Volkskunde LXIII/112, 2009, Heft 3.
- Rolshoven, J. (2007). The Temptations of the Provisional. Multilocality as a Way of Life. *Ethnologia Europaea. Journal of European Ethnology* 37:1-2.
- Rolshoven, J. (2003). Aesthetics and Mobility: Memory of Landscape as a Social Process. The Aesthetics of Agriculture, Fifth international Conference on Environmental Aesthetics 5-8 August 2003.
- Räsänen, J., Järvi, T., Mäkelä, K., Rytönen, J., Hentinen, M. & Hänninen, S. (2005). Veneilyn määrä ja taloudelliset vaikutukset Suomessa. *Merenkulkulaitoksen julkaisu* 5/2005.
- Sarker S. S. & Schneider S. (2009). Seeing Remote Team Members as Leaders: A Study of US-Scandinavian Teams. *IEEE Transactions of Professional Communication* Vol 52, pp. 75–95.
- SAWE (2009). Situated activities in Working Environments. Tietotyön ympäristöjen asiakaslähtöinen liiketoiminta mahdollistajat ja edellytykset, Taideteollinen korkeakoulu, Future home instituutti.
- Sansot, P. (1978). Teoksessa: Dubost F., Bonnain R., Ciccé C., Cloarec J., Perrot M., Phelouzat-Perriquet N. & De La Soudière M. (1995). Les résidences secondaires. Nouvelles orientations. Rapport final à la DATAR (convention d'étude n°93.42), par le Groupe de prospective sur l'avenir des espaces ruraux.
- Saukko, P. (2003). *Doing Research in Cultural Studies. An Introduction to Classical and New Methodological Approaches*. Sage.
- Schaffers H. (2005). Innovation and systems change: the example of mobile, collaborative workplaces. *AI & Soc*, 19, pp. 334–347.
- Schier, M. (2010). Multilokaler Alltag erwerbstätiger Eltern: Erweiterte Optionen oder erhöhte Probleme für die Lebensführung? Teoksessa: Unsichere Zeiten. Verhandlungen des 34. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in Jena 2008. CD-Rom, Wiesbaden: VS Verlag.
- Schier, M. (2009). Familienleben auf Distanz. *Aktuelles. DJI Bulletin* 3/2009.
- Scholefield G., Peel S. (2009). Managers' Attitudes to Teleworking. *New Zealand Journal of Employment Relations* 34 (3), pp. 1–13.
- Schweitzer I., Duxbury L. (2010). Conceptualizing and measuring the virtuality of teams. *Info Systems J*, Vol 20, pp. 267–295.
- Seidl D. (2009). "Wir machen hier unser Italien..." Multilokalität deutscher Ferienhausbesitzer, Waxmann.
- Selvitys (2008). Etätyön edellytyksistä ja esteistä. Joensuun seudun aluekeskusohjelman toimenpide: Maakuntakorkeakoulu Pohjois-Karjalassa 2008-2010. Pielisen Karjalan elinkeinorakentamisen monipuolistaminen osaamisen avulla ja elinkeinostrategian toteuttaminen. Pohjois- Karjalan ammattiopisto.
- Sharit J., Czaja S.J., Hernandez M.A. & Nair s.N. (2009). The Employment of Older Workers as Teleworkers: an appraisal of issues and an Empirical Study. *Human Factors and ergonomics in Manufacturing* vol 19 (6) pp. 467–477.
-

- Simanainen K (2010). Viestintä- ja yhteistyöjärjestelmien käyttöönotto hajautuneessa organisaatiossa, Aalto-yliopisto, TKK, diplomityö.
- Sisäasiainministeriö (2004). Helsingin seutu ja muu Suomi: julkisen rahoitus ja resurssit. Seminaariraportti, sisäasiainministeriön julkaisuja 20/2004.
- Sisäasiainministeriö (2007). Suuri Aluepolitiikka Suomessa, julkisen talouden alueelliset vaikutukset vuosina 1994-2004. Sisäasiainministeriön julkaisuja 55/2007.
- Sitra (2010). Maamerkit-barometri 2009. Muuttuva maaseutusuhde. Saatavilla osoitteessa: http://www.sitra.fi/NR/rdonlyres/FC2E84B8-FD87-4746-9D87-8C9C4CDBE4FD/0/Maamerkit_Barometri_2009.pdf
- Sitra (2011). Maamerkit-barometri 2011.
- Snizek W.E. (1996). Virtual offices: Some Neglected Considerations. *Communications of the ACM*, Vol 38 (9), pp. 15–17.
- Stam E. (2007). Why Butterflies Don't Leave: Locational Behavior of Entrepreneurial Firms. *Economic Geography*, Vol 53 (1), pp. 27–50.
- Stavrou E., Kilianiotis C. (2010). Flexible Work and Turnover: An Empirical Investigation across Cultures, *BJM* Vol 21, pp 541–554.
- Svensson, J. (1991). Att återvända hem. Kvinnliga återflyttare i Hofors och Sandviken. SIB. SB:37.
- Taleb, Nassim Nicholas (2007). *The Black Swan*, Penguin.
- Taleb, Nassim Nicholas (2010). *The Black Swan, Second Edition*, Penguin.
- Taloustutkimus Oy (2009). *Maaseutubarometri 2009 – suomalaiset*.
- Taskin L. & Edwards P. (2007). the possibilities and limits of telework in a bureaucratic environment: lessons from the public sector. *new Technology, Work and Employment* Vol 22 (3), pp 195–207.
- TDC (2010). työskentelemmekö suomessa vanhanaikaisesti ja tehottomasti? tutkimus työnteon tehokkuudesta ja uusista viestinnän välineistä, Suomi.
- Telework 360deg (2006). *A Best Practices Digest and Guide to Getting Telework Right in the Public Sector. a strategic guide with insight from Center for Digital Government*.
- TEM (2009). Työelämän laadulla parempaa jaksamista – kuinka etätyö voi auttaa? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 25/2009.
- Timonen H. & Wahlstedt A. (2008). *SAWE – Situated Activities in Working Environment. Vuorovaikutus ja johtaminen. Teknillinen korkeakoulu, Espoo*.
- Työterveyslaitoksen tiedote (2009). Työssä jaksamiseen on keinoja. Saatavilla osoitteessa: http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote14_2009.aspx 23.11.2010
- Vartiainen M. (2007). Analysis of Multilocational and Mobile Knowledge Workers' Work Spaces. D. Harris (Ed): *Engin. Psychol. and Cog. Ergonomics, HCII 2007, LNAI*, pp. 194–203.
- Vartiainen, M. (2007). Distributed and mobile workplaces. Teoksessa Vartiainen, M., Hakonen, M., Koivisto, S., Mannonen, P., Nieminen, M.P., Ruohomäki, V. & Vartola, A. (toim.). *Distributed and mobile work. Otatieto*.
-

Vartiainen, M. & Lönnblad, J. (2010). Globaalin työskentelyn nykykäytännöt. Taloussanomien seminaari.

Vartiainen M. (2009). Working in Multi-locational Office – How Do Collaborative Working Environments Support? M Kurosu (Ed.) human Centered Design, HCI 2009, LNCS 5619, pp. 1090–1098.

Watson K.D. (2007). Remote Management: Traditional Leadership Behaviors in a Contemporary Work Environment, doctoral thesis, Dept of Psychology, Kansas State University, USA.

Management Services (2003). Will flexible working policies confirm that a woman's place is in the home? research article, Management Services December 2003, pp. 20–23.

Youngblood M. (2008). Community, Context, and the Presentation of Self in Distributed Workplace Interaction, NAPA Bulletin Vol 30, pp. 12–17.

WWW-sivustot:

<http://www.anh-usa.org>

<http://blog.sustainablog.org/renewing-the-countryside-five-reasons-why-the-next-generation-can-revitalize-rural-america>

http://www.census.gov/newsroom/releases/archives/mobility_of_the_population/cb10-67.html

http://www.creativeclass.com/richard_florida/

http://www.creativeclass.com/richard_florida/books/whos_your_city/

<http://www.ecospeakers.com/speakers/kivistl.html>

<http://www.greenamerica.org/pubs/greenpages/results.cfm?keywords=&category=HE&Input=Search>

www.humananatura.com

www.karavaanarit.fi

<http://www.lifescapes.org/>

<http://www.lifescapes.org/Papers/Multi-Locality.pdf>

www.locationindependent.com

http://www.nytimes.com/2010/12/26/opinion/26dunbar.html?_r=2&ref=opinion

http://www.nytimes.com/2010/12/26/opinion/26dunbar.html?_r=2&ref=opinion

www.mavi.fi

www.metsästäjäliitto.fi

www.migrationinstitute.fi

---

www.migrationinformation.org

<http://www.multilokales-wohnen.de/>

<http://www.naturesedgetherapycenter.org/>

<http://newsroom-magazine.com/2010/governance/obama-administration-to-strengthen-rural-economy/>

<http://www.ouka.fi/talous/kehittamisohjelma2012/SotePalveluverkko.pdf>

<http://people.ischool.berkeley.edu/~anno>

<http://www.presseurop.eu/en/cont>

<http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/Maakuntakaavoitus/ksmk/palveluv.pdfnt/article/433621-multi-locality-new-reality>

<http://renewingthecountryside.org>

<http://roomfordebate.blogs.nytimes.com/2010/01/10/a-nation-of-hunkered-down-homebodies>

<http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/01/where-the-brains-are-going/69729/>

www.tilastokeskus.fi

http://www.uudenmaanliitto.fi/files/2623/Arviointiraportti_netti.pdf

www.usp.fi

wikipedia Digital Nomad, Black Swan Theory

Muut:

Sähköpostihaastattelu 3.12.2010 Myrskylä Pekka, Kehittämispäällikkö, Tilastokeskus

<http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2004/2004-04-28/ajankohtaista/uut5>

Liite 1

Monipaikkaisuuteen läheisesti liittyviä tai sen osailmiöitä kuvaavia käsitteitä

Location independent (paikasta riippumaton)

Location independent -käsitteellä viitataan konseptiin, elämäntapaan ja ajattelumalliin, jotka korostavat ihmisen vapautta valita hänen tarpeisiinsa sopiva elämäntyyli painottaen esimerkiksi liikkumista, perhekeskeisyyttä, eksoottista asuinympäristöä tai etätyömahdollisuutta (www.locationindependent.com).

Digital/New nomad (digitaalinen/uudenaikainen paimentolainen)

Digitaalinen paimentolainen hyödyntää teknologiaa ja internetiä etätyöskentelyyn ja yhteistyöhön muualla olevien kanssa (wikipedia). Uudenaikainen paimentolainen kuvaa nykyistä vapaampaa elämäntyyliä, jossa korostuvat terveys, hyvinvointi, luovuus, avoimuus ja liikkuvuus ja joka pyrkii hyödyntämään nyky-yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet. Toisaalta halutaan eroon materia-riippuvuudesta ja pyritään voittamaan perinteisestä elämäntyylistä poikkeamiseen liittyvä pelko (www.humananatura.com).

Decoupling of work and place (työn ja paikan erkautuminen toisistaan)

Työskentely on muuttunut siirrettäväksi, rajattomaksi, hajautetuksi ja paikasta ja ajasta riippumattomaksi (Jordan 2009).

The time in between (paikkojen väliin jäävä aika)

Monipaikkallisten tarvitsee usein käyttää aikaa "in between", joka kuluu paikkojen välillä työntekoon, vapaa-aikaan, rentoutumiseen, lepäämiseen ja niin edelleen niin, ettei liikkumiseen käytetty aika ole "hukattua aikaa" (Hilti 2007).

Ortspolygamie (monipaikka-avioisuus)

Monipaikka-avioinen on Beckin (1997) kuvaus esimerkiksi eläkeläisestä, joka asuu pari kuukautta vuodessa Keniassa, jossa hänellä on laaja ystävien ja tuttavien verkosto. Eläkeläinen kokee kuitenkin olevansa pienen kylän saksalainen, onhan hän asunut paikallaan pienessä kylässä jo 30 vuotta.

L'espace et son double (paikka ja sen kopio)

Sansot (1978) ehdottaa, että on syntymässä uusi asumiskulttuuri, jonka luonteenpiirre on liikkuvuus. Ihmiset liikkuvat asuinpaikan ja työpaikan sekä toisaalta työelämän ja eläkepäivien tai vapaa-ajan akseleilla. Kehityssuuntana on paikan kaksinker- taistuminen ja ajan mureneminen.

Bi-localité (kaksipaikkaisuus)

Karsenty (1978) analysoi psykologisia ja sosiologisia syitä, jotka ohjaavat asumiseen muualla kuin työhön liittyvässä paikassa (esimerkiksi vapaa-aika turistikohteessa tai synnyinpaikassa) ja tunnistaa kolmantena paikkana siirtymisen paikasta toiseen.

Double nesters (kaksikotiset)

Kaksi samanlaista kotia, sama identiteetti eri paikoissa (Rich 2006).

Contrasters (vastakohtia etsivät)

Kaksi erilaista kotia, eri identiteetit eri paikoissa (Rich 2006).

Multi-locational work (monipaikkainen työ)

Monipaikkaiset työntekijät harjoittavat puhelintyötä kotonaan tai liikkuen, joko toisten palkkalistoilla tai yrittäjinä. Vaihteleva työtila (*"Mobile locations"*) sisältää asiakkaiden tilat, hotellit, väliaikaiset työtilat ynnä muut sellaiset (Gareis, Kordey & Müller 2004).

Lilischkis (2006) ryhmittelee fyysistä työpaikkaansa vaihtavat, monipaikkaista työtä tekevät työntekijät seuraavasti: "Paikallaan liikkujat" (esimerkiksi lääkäri hoitokieroksella sairaalassa, teollisuusvartija), "jojot" (esimerkiksi kiinteä työpiste, mutta kokousmatkoja muualle), "heilurit" (kaksi kiinteää paikkaa, esimerkiksi työnantajan tilat, kotitoimisto, asiakkaan tilat), "nomadit" (kiinteitä työpaikkoja aina enemmän kuin kaksi) ja "kuljettajat" (työ tapahtu kulkuvälineissä).

Myös virtuaalityö on monipaikkaista: puhumiseen ja kuunteluun perustuva puhelinyhteys muodostaa eri tavoin hahmottuvan virtuaalisen työtilan kuin esimerkiksi organisaation intranetissä toteutuva toiminnanohjausjärjestelmä. Fyysiset ja virtuaaliset tilat ovat monin tavoin yhteydessä toisiinsa: kodin, oman organisaation tai asiakasorganisaation tiloissa voi olla hyvin erilaiset mahdollisuudet päästä työn virtuaalitiiloihin (Hyrkkänen & Vartiainen 2009).

Mobile work (mobiili työ)

Mobiili työ on liikkuva työ, jossa työntekijä on yli kymmenen tuntia viikossa poissa päätyöpaikaltaan ja käyttää yhteydenpitoon erilaisia sähköisiä medioita (Vartiainen et al. 2007).

Mobiilissa työssä työntekijät työskentelevät erilaisissa työympäristöissä, kuten kodeissaan, primääriyöyhteisöissä, kulkuvälineissä, sekundäärisillä työpaikoilla (oman yrityksen muissa työpisteissä, asiakkaiden tiloissa) sekä matkalla ollessaan erilaisissa vapaa-ajan tiloissa kuten hotellihuoneissa ja kahviloissa. Tämän vuoksi mobiilin työn määreisiin yhdistetään Gareisin, Kordeyn ja Müllerin määrittelemä monipaikkainen työ (Hyrkkänen & Vartiainen 2009).

Multi-sited (monipaikkainen tutkimus)

Monipaikkainen tutkimus on tutkimussuuntaus, joka perustuu antropologi George Marcusin ajatukseen siitä, että paikkoja tulisi tutkia suhteessa muihin paikkoihin tai sijainteihin (*sites*), jotta voisimme paremmin ymmärtää, kuinka ne muokkautuvat ja muokkaavat laajempaa sosiaalista ja globaalia ympäristöä (Marcus 1986).

Monipaikkainen tutkimus merkitsee ilmiön tutkimista useasta paikasta, mutta nämä paikat eivät ole välttämättä fyysisiä vaan sijoittuneita tiettyyn kulttuurin osa-alueeseen tai käytäntöön (Nikunen 2005).

Tavoitteena on tuoda esiin se, että ilmiö ei ole vakio, vaan muuttuu, kun sitä tarkastellaan eri näkökulmista. Lisäksi tutkimus kytkee tutkittavan ilmiön laajempiin sosiaalisiin ja kenties globaaleihin konteksteihin (Saukko 2003).

Monipaikkainen etnografia on yleistynyt menetelmänä tutkittaessa monipaikkaisia ihmisiä globalisoituneessa maailmassa. Tässä tutkija seuraa tutkittaviansa ja heidän sosiaalisia verkostojansa eri puolille maailmaa (Levitt 2001, Martikainen 2009).

Monipaikkaisuus ajassa

Cory Doctorowin romaani *Eastern Standard Tribe* (2004) innoitti hahmottamaan myös ajallisen monipaikkaisuuden. Tämä tarkoittaa esimerkiksi elämänrytmin sovitamista toisiin aikavyöhykkeisiin.

Doctorowin romaani kuvaa maailmaa hieman nykyhetken jälkeen, jolloin päähenkilö Art liikkuu ympäri maailmaa pitäen itsensä esimerkiksi melatoniinilla ja valohoidolla rytmisissä, joka on hänen kiintopisteensä: aikavyöhyke EST (Eastern Standard Time). Doctorow myös nimeää romaanissaan aikavyöhykkeiden mukaan ”heimoja”, kuten Eastern Standard Tribe, Pacific Standard Tribe, Pacific Daylight Tribe ja Greenwich Mean Tribe.

”Monipaikkaisuus”

Käsitteellä ”monipaikkaisuus” viitataan ihmisten jokapäiväisiä elinympäristöjä yhä useammin leimaavaan, monien merkityksellisten paikkojen ja niiden välillä tapahtuvan liikkumisen kokonaisuuteen. Monipaikkaisuus ja liike eri paikkojen välillä johtavat yksilön kannalta uudenlaisten paikkaidenteettien ja yhteisöllisten roolien syntymiseen. Samalla työn tekeminen ja fyysinen työpaikka eriytyvät toisistaan ja virtuaalisten ympäristöjen merkitys kasvaa.

Monipaikkaisuus voi olla vapaaehtoista/etuoikeutettua tai pakotettua. Se voi liittyä asumiseen, työhön, vapaa-aikaan ja sosiaalisiin suhteisiin.

Monipaikkaisuutta on toistuva liikkuminen paikasta toiseen.